

Statsvetenskapliga institutionen
Lunds Universitet

SVT004
Ht 2005
Handledare: Bo Petersson

LUNDS
UNIVERSITET

EUropeisk identitet På (o)lika villkor?

Susanna Bergman
811009-6628

Abstract

Ever since the nation-state has existed identity has been a big deal, it is told that identity is a tool needed to be able to receive consensus from the people concerned on a certain matter. As the European Union is continuously shaped and reshaped due to changing geographical borders, as a consequence of new member-states the aim to integrate the Union equally across its surface has not been an easy task to solve. A lack of trust from the inhabitants in the European Union is a fact, and therefore the main duty of the Union has become to rebuild the trust from beginning to end, creating a Union which easily can be identified with. Since the process of national identity relies upon an excluding-including process and the use of the Other, the identification process on an European level has indeed had fierce effects on the inhabitants within and outside the Union.

One of many things that this essay aims at showing is how mythmaking has become a way used by the elite in the Union to integrate a European identity, the myths refer back to a Golden Age when Europe was prosperous and in bloom. Among other tools used to integrate and create a European identity we find such as; unity in diversity, a cultural inheritance based on common denominators such as Christianity and Latin traditions, symbols and a European citizenship. The risk of using the above mentioned tools for creating and integrating a European identity might have an excluding-including effect whereby people are either defined as in or out. At the same time the Union struggles to create a multicultural Union embracing a richness of cultures but somewhere though, the line has to be drawn. For people to be able to identify with the European Union a set of marks which can be associated specifically with EU identity has to be shaped in order to proceed accordingly towards a prosperous future.

Keywords: europeisk identitet, europeiskt medborgarskap, exkludering-inkludering, kulturellt arv, historia

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Definition: Temat Europa	4
1.4 Teori och analysmodell	5
1.5 Metod och empiri	6
1.6 Disposition	6
2. Europatanken	8
2.1 Idén om Europa då	8
2.1.1 Europa i gryningen	8
2.2 Ett enat Europa träder fram i dagsljuset	9
2.3 Kapitelanalys och sammanfattning	10
3. Identitet mot en realitet inom EU	13
3.1 Identitet...	13
3.2 ...och medborgarskap i praktiken	14
3.2.1 Europeisk identitet föder europeiskt medborgarskap	14
3.3 Redskap för identitetsskapande	16
3.3.1 Enhet i olikhet	16
3.3.2 Det kulturella arvet	17
3.3.3 Användandet av symboler	19
3.3.4 Media och utbildning	20
3.4 Kapitelanalys och sammanfattning	20
4. Effekter utifrån konstruktionen av identitet	23
4.1 Behovet av den andre	23
4.1.1 En hotbild byggs upp	23
4.1.2 Inkludering eller exkludering?	24
4.2 Medborgarskap på (o)lika villkor	26
4.3 Fri rörlighet generera såväl inkludering som exkludering	28
4.3.1 Under lupp: invandrare och asylsökande	29
4.4 Kapitelanalys och sammanfattning	30
5. Slutsats	33
Referenser	35

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Dagens Europa definieras av mångkulturella samhällen vilka resulterar i allt mer komplexa identiteter. Den kulturella mångfalden är något som är unikt för Europa, och EU speglar sammansättningen av territorium, överstatlig makt samt nationalism. Men alltmer som den Europeiska unionen expanderar uppkommer integrationssvårigheter, framförallt när det handlar om förtroende för EU från medborgarna. Resultatet blir ett försvårande av att skapa en stabil grogrund för EU identitet. Allt som Unionen expanderas kommer fler kulturer och identiteter att utmana en europeisk sammanhållning.

Resultatet av denna utmaning har blivit att EU idag arbetar och i framtiden söker arbeta aktivt för att finna en metod med vilken ett större förtroende för EU bland dess medborgare skapas. Ett av EUs nya projekt uppmärksammas i Skånska Dagbladet (2005-10-13) där den svenska EU-kommissionären Margot Wallströms arbete med att integrera EU i dess medborgares vardag berördes. Projektet har fått namnet Plan D, där D står för demokrati, dialog och debatt. Många EU politiker har haft en pessimistisk ståndpunkt eftersom de ansett det vara orimligt att förvänta sig att Plan D skulle kunna åstadkomma större förtroende och respekt bland medborgarna för EU. Detta föder frågan om integrationsprocessen av identitet på EU nivå kommit till en punkt där EU politiker förlorat hoppet om dess integrering bland medborgarna?

Vad som är intressant för denna magisteruppsats, är att undersöka var fokus läggs inom EU vid skapandet av EU identitet, kanske använder sig EU av fel fokusering kring identitetsbildande eftersom förtroendet ständigt sjunker för EU. Begrepp såsom gemensamma värderingar, historia och kultur är några av dem som studeras och är användbara för begreppet EU identitet. Genom dessa delade idéer, värden och framgångar skall en känsla av tillhörighet skapas till en gemensamt europeiskt ideal som förutom att öka konsensus för EU identitet även skall förhöja känslan av nationell och regional identitet.

1.2 Syfte och frågeställning

Denna magisteruppsats grundproblem tar sitt avstamp i konstruktionen och upprätthållandet av en EU identitet samt vägen till att integrera denna i EU medborgarnas vardag. Uppsatsens syfte är att undersöka hur skapandet av en EU identitet och ett medborgarskap ser och har sett ut, vilka aktörer som kan urskiljas bakom den samt vilka konsekvenserna av konstruktionen kan vara. Med hjälp av teorier kring mytbildning, påhittade traditioner, skapandet av den andre och hävdande av en guldålder skall undersökas vilka effekter som kan urskiljas av konstruktionen av identitet inom EU. Därifrån kommer följande huvudsakliga frågor ligga till grund för uppsatsen och skall försöka besvaras, vilka lyder:

Hur sker konstruktionen av europeisk identitet ut inom EU? Vilka metoder och medel kan urskiljas och vilka aktörer står bakom dem?

Vilka tänkbara effekter kan skönjas av att konstruktionen av europeisk identitet inom EU sker på vissa sätt och inte på andra?

Huvudfrågan kommer leda till att vissa mindre frågor indirekt kan komma att ställas och vilja besvaras som kommer att tas upp löpande under uppsatsen gång.

1.3 Definition av temat Europa

Temat ”europeisering”, det vill säga spridandet av en Europeisk identitet, har aldrig riktigt fått en klar definition, termen är vid och kan därför anses vara svår användbar. Det är viktigt att reda ut begreppet i mån om att förstå dess användning i denna magisteruppsats. Det mest konkreta exemplet på europeisering är den Europeiska unionens territoriella expansion (Olsen 2002:1ff). I litteraturen för denna uppsats används Europa på ett otal sätt, och på senare tid har begreppet Europa kommit att refereras till EU och dess medlemsländer. Neumann (1998) tillsammans med Riekmann (1997) instämmer om detta, vidare menar de att det har funnits en vilja från EU politikernas håll att jämställa Europa med Västeuropa, men framförallt att Europa i praktiken har blivit en synonym för EU. Geografiskt sätt är Europa det område som begränsas av Norra ishavet, Atlanten, Medelhavet och Svarta havet. Där gränsen mot Asien utgörs av Uralbergen, floden Ural, Kaspiska havet, Manytsjänkan norr om Kaukasus samt Bosporensundet (Lundgren 1998:130). I och med att EU oftast tolkas i termer av Europa eller Västeuropa, inte bara i EUs retorik men även i litteratur kring temat Europa, har en viss maktaspekt kommit att tillhöra termen EU (ibid:19). Då EU har ansett sig själv vara synonymt med Europa kan således termen europeisk identitet tolkas som att vara en identitet för Västeuropa (Wiener 1997:10).

Under studiens gång har det blivit tydligt att EU många gånger ofta är synonymt med Europa. Följaktligen betyder detta att där Europa tilltalas handlar det egentligen om EUs medlemsländer. Detta är viktigt för läsaren att ha i åtanke. I denna uppsats kommer uttrycket EU identitet att likställas med europeisk identitet, lika så gäller detta EU medborgarskap eller europeiskt medborgarskap. Båda termerna EU och europeisk kommer att användas, beroende på vilken term författaren eller politikern som refereras till använder sig utav. Gränsen mellan Europa och EU har blivit tillsuddad i Unionens retorik, kanske är detta en anledning av att retoriken samtidigt som den vänder sig till EUs 25 medlemsländer även skall vända sig till framtida medlemsländer.

1.4 Teori och analysmodell

Uppsatsen kommer att präglas av ett flertal teoretiska diskussioner utifrån olika författare. De teoretiska underlagen som kommer att användas kan delas upp i två områden, där det ena området berör hur historia, myter, påhittade traditioner och en guldålder används som grunder till skapande av identitet och för att bygga upp

en gemenskap. Inom ramen för det andra teoretiska området kommer fokusering att ligga kring skapandet av den andre, och således även om livet med den andre. Och hur den andre används i mån om att skapa en EU identitet eller för att förstärka ett Europeiska unionens medborgarskap samt om EU som ett föreställt samhälle. De teoretiska diskussionerna kommer att löpa parallellt i takt med uppsatsens utveckling och kommer huvudsakligen att diskuteras under uppsatsens samtliga kapitelanalyser.

Det krävs dock att gå lite närmare in på några av de författare som kommer att vara av betydelse för uppsatsens analytiska moment. Därför kommer en presentation av de författare som utgör uppsatsens teoretiska delar något närmare beskrivas. Petersson–Hellström (2003) tar upp hur moderna myter idag används inom retoriken på bland annat europeisk nivå genom att yrka på en gemensam historia, eller ett gemensamt förflutet som skall återskapas i nutiden och framtiden. Petersson–Hellström menar att retoriken och diskursen idag inom EU genomsyras av de gamla fädernas röster. För att förstå var vi är på väg någonstans i framtiden är det nödvändigt att återuppliva det förflutna. Smith (1997) anser att återopandet av en guldålder på samma sätt som myten ger styrka och inspiration till att besvara frågan om vilka vi är. Guldåldern speglar en tidsepok av ära och användes tidigt för att låta förklara kollektiva prestationer, samtidigt fick guldåldern representera en tid av renhet. Hobsbawm (1983) diskuterar hur myten och guldåldern till synes kan verka som ”påhittade traditioner”. Den påhittade traditionen har en viss bredd, den innefattar både traditioner som är påhittade och konstruerade samt dem som verkligen härstammar från en kortare kanske glömd period. Med påhittade traditioner är vanligtvis av symbolisk natur och försöker inskräpa värderingar och normer utifrån beteenden som är en fortsättning av det förflutna. Billig (1995) menar att det oftast är en seger som förs fram i ljuset av nationella historier. De nationella historierna talar om vårt folk och vår kultur, och det skapas stereotyper för att tala om att vi är unika och att vi har ett gemensamt öde. Den moderna staten vilar till en stor del på mönster av exkludering och inkludering, och Kinnvall (2005) anser att identitet egentligen inte handlar om att vara, den handlar om att bli, och den identitet vi bär med oss från födseln till döden grundar sig på en historia eller ett narrativ om jaget. Dessa narrativ skapar en känsla av säkerhet. Att kulturellt eller historiskt förverkliga en nationell identitet är ett mycket kraftfullt sätt att konstruera identiteter.

Det andra teoretiska området som är centralt för uppsatsen kommer att innehålla vidare teoretiska utvecklingar från de författare som ovan presenterades men inom området av skapandet av den andre och EU som en föreställd gemenskap. En vidare utveckling av Anderson (1996) kommer att genomföras eftersom Andersons perspektiv om den föreställda gemenskapen kommer att användas i syfte om att utröna huruvida EU kan ses som ett föreställt samhälle. Precis som mytbildningen använder sig av historia för att skapa identitet och gemenskap använder sig även Anderson av historia som ett grundläggande faktum för den föreställda gemenskapen. Den föreställda gemenskapen bygger ofta sin bakgrund kring en eller flera historier, som skapar en grund för en föreställd gemenskap att växa sig stark kring.

Kosmopolitism kallar Kristeva (1991) kunskapen om att leva som den andre, att lära oss känna den andres, eller främlingens plats. Kristeva menar att vi i den

moderna eran har gått från att vara individer som rör sig inom det nationella territoriet till att ha blivit kosmopoliter, och vår möjlighet eller snarare nödvändigheten att vara främmande eller att leva i ett främmande land är vanligare än någonsin. Neumann (1999) hävdar att vad som blivit tydligt genom undersökandet av den föreställda gemenskapen är att relationen mellan jaget och den andre måste förstås i en historisk kontext eftersom de är aspekter av historiskt betingade idéer om jaget, som i sig är rotade i historiskt betingade idéer om tid och rum. Gränsdragningen mellan jaget och den andre är en aktiv del av identitetsskapande på samma sätt som integrering och exkludering är två sidor av samma mynt. Slutligen för Hellström (2003) en diskussion om enhet i olikhet som ett sätt att låta de olika kulturerna eller olikheterna i EU ligga till grund för att skapa enhet. Främjandet av enhet i olikhet skall göra EUs medborgare medvetna om vad en EU identitet karaktäriserar.

I uppsatsens löpande text kommer de olika teorierna som här ovan har tagits upp knytas samman till den löpande empiriska texten för att öka förståelsen för utvecklandet av identitetsbildning, samt för att öka medvetenheten kring hur skapandet av identitet kan förklaras.

1.5 Metod & empiri

Uppsatsen bygger på en kvalitativ fallstudie där såväl sekundära som primära källor kommer att ligga till grund för uppsatsens huvudsakligen insamlade material. Det rör sig om material som kommer att användas både i samband med den empiriska delen samt för de analytiska delarna. Eftersom det i uppsatsen skall undersökas hur konstruktionen av europeisk identitet ser ut samt vilka konsekvenser konstruktionen kan få på både ickemedlemsländer samt medlemsländers är det väsentligt att jag använder mig av såväl tal från EU politiker som olika program som utarbetats från EUs sida gällande kommunikation, kultur eller medborgarskap. I uppsatsen kommer tal av Kommissionens ordförande Jose Manuel Barosso att närmare studeras, emellertid kommer vissa av den föregående ordföranden för Kommissionen Romano Prodis tal att analyseras närmare. Dessa kommer att vara av hjälp för att se hur EU i sin retorik hävdar vissa egenskaper som exempelvis en gemensam kultur och historisk bakgrund för att skapa en känsla av europeisk identitet och europeiskt medborgarskap. Visst fokus kommer att läggas vid de sist utvecklade programmen för europeisk integration som Plan D och Citizen for Europa. För övrigt har olika uppsatser och artiklar inhämtats från Länkskafferiet på Statsvetenskapliga institutionens hemsida samt från EIoP (European Integration online Papers) ARENA.

1.6 Disposition

Under det *andra* kapitlet som följer det *första* kapitlets inledande del kommer den ursprungliga idén om Europa att problematiseras. Denna är viktigt för att se hur utvecklingen kring tanken om Europa har påverkat den retoriska tyngdpunkten som idag kan urskiljas inom EU. Kapitlet är uppsatsens kortaste och kommer

således att ges en kortfattad uppskattning om utvecklandet av Europatanken. Kapitlet avslutas med en kapitelanalys och sammanfattning där de väsentligaste delarna kommer att diskuteras och analyseras. Under kapitel *tre* fortsätter en vidare utveckling av begreppet europeisk identitet och sammanfattar de steg av mest vikt som tagits gentemot integreringen och skapande av en europeisk identitet. Kapitlet diskuterar de metoder och medel som kan urskiljas från viljan att öka konsensus vad gäller europeisk identitet, samt de viktigaste aktörerna i identitetsspelet. Även detta kapitel avslutas med kapitelanalys och en sammanfattning. Det *fyärde* kapitlets tyngdpunkt ligger vid konsekvenserna av redskapen för identitetsskapande där termer som inkludering, exkludering och medborgarskap är väsentliga. Följaktligen avslutas detta kapitel såsom de andra med en sammanfattning och vidare utveckling av begrepp. Under det *femte* kapitlet följer de slutsatser som kan dras av uppsatsens frågeställningar samt förslag på vidare forskning.

2. Europatanken

2.1 Idén om Europa då

2.1.1 Europa i gryningen

Historien om Europa är lika mycket historien om idéer som enar kontinenten som dess gränser och delning. Fallet Europa är speciellt eftersom det inte bara handlar om en idé, Europa är även en geopolitisk verklighet, och medvetenheten om den ämnas skapas genom europeisk integration (Delanty 1995:3,17ff). I slutet av 1400-talet blev idén om Europa kopplad till specifika europeiska värderingar, men dessa kom inte att till fullo uttrycka en europeisk identitet förrän i slutet av 1600-talet. (ibid:27ff). Från 1600-talet kom idén om Europa att allt mer artikuleras som en motpol till islam. Tanken om Europas unikhet och särprägel blev verklighet i samband med oppositionen. Den muslimska invasionen tillsammans med den barbariska och persiska skapade en känsla av europeisk identitet till kristendomen, som var den fundamentala religionen i Europa. Utvecklingen av en europeisk civilisation var koncentrerad kring Nordvästra Europa och Charlemagnes, frankernas konung, rike sträckte sig över Frankrike, Schweiz, Belgien, Nederländerna. Kungadömet inkluderade även hälften av vad vi idag kallar Italien, Tyskland samt vissa delar av Australien och Spanien (www1). Charlemagne sågs som Europas fader, och hans namn förekommer idag inom den europeiska diskursen då enande och utvecklande av det moderna Europa diskuteras. Delanty diskuterar hur Europa konstruerades utifrån en känsla av spirituellt överlägsenhet vilken kom till uttryck tidigt i kristendomen under utvecklandet av idén om att människorna ifrån Europa, Asien och Afrika ursprungligen var Noaks tre söner; Japheth (grekernas och de kristnas fader) Shem (judarnas och arabernas fader) och Ham (de svartas fader). Enligt den kristna mytologin var Japheth (även de kristnas fader) överlägsen Shem och Ham. Denna överlägsna kristna idé gav den medeltida kristendomen en särskild territoriell enhet i Europa med vilken den kunde konfrontera orienten.

Idén om Europa fick ytterligare ny kraft under 1700-talet i samband med franska revolutionen då kontinenten tolkades utifrån kulturella termer vilka ersatte de nationella termerna. Det grundades en tanke om att alla européer delar samma smak, passion och samma typ av liv. Diskussionen gick även så långt som att säga att nationalstaten skulle kunna ersättas av Europa. Trots den europeiska identitetens framgång under franska revolutionen gav de universalistiska idéerna Europa en känsla av europeisk identitet på samma gång som den tog bort den helt. Framförallt eftersom att revolutionen ledde till att nya nationella värderingar blomstrade. 1800-talsromantiken förde fram Europa i

strålkastarljuset eftersom att mycket vikt lades vid att återuppliva det förflutna. Med hjälp av nostalgi togs återigen tillvara på det förgångna för att skapa en framtid (ibid:65ff).

2.2 Ett enat Europa träder fram i dagsljuset

Det har talats mycket om när den europeiska integrationen påbörjades, en integration vilken ledde fram till skapandet av ett europeiskt samhälle och framförallt de utmärkande dragen för Europa. Ovan har vi sett exempel på ett perspektiv som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Det europeiska samhället föddes enligt Prodi (2000:40ff) lite över fyrtio år sedan som en konsekvens av krig och totalitarism. Förutom krig och totalitarism har kristendomen lämnat spår i Europa, som fortfarande finns kvar idag. Prodi låter det dock vara osagt vilka spåren är, men hävdar bestämt att Europa framförallt inte kan förstås utan sina kristna rötter. Med tanke på kristendomens väsentlighet för det europeiska samhället måste ny ruter därför läggas vid att belysa att vad själen är för kroppen är kristendomen för världen, eller rättare sagt Europa.

Det hade tidigare handlat om ”mycket snack men lite verkstad” när det gäller att verkligen ena Europa, men efter andra världskriget slut ville några från den europeiska eliten stärka den framtida freden och sätta käppar i hjulet för krig och fattigdom. 1946 uttryckte Winston Churchill i ett tal vid universitetet i Zürich att Europa måste enas innan krig kommer att förstöra kontinenten på nytt, Churchill talade då specifikt i termer av ett United States of Europe som skulle ledas av Europas dåvarande antagonister Frankrike och Tyskland.

This noble continent, comprising on the whole the fairest and the most cultivated regions on the earth, enjoying a temperate and equalable climate, is the home of all the great parent races of the western world. It is the fountain of Christian faith and Christian ethics. It is the origin of most of the culture, arts, philosophy, and science both of ancient and modern times. If Europe were once united in the sharing of its common inheritance, there would be no limit to the happiness, to the prosperity and glory which its three or four hundred million people would enjoy (Churchill i Nelson–Stubbs 1998:8).

I sin retorik vill Churchill med hjälp av ett gemensamt arv konfrontera framtiden, och menar att det är genom att agera tillsammans som en europeisk familj som vi kan besegra det förflutna och radera ut det som tidigare svärtat historien. Churchill poängterar alla likheter som finns mellan de europeiska nationerna på ett sätt genom vilket Europa framstår som allsmäktig och överordnad andra kontinenters kulturer, religioner, etik och vetenskapsmän. I diskursen och retoriken på europeisk nivå har namn som Jean Monnet och Schuman ofta kommit till bruk, såväl idag som igår, för att yrka på ett gemensamt förflutet i mån om att skapa en säkrare framtid. Jean Monnet är av legitimitetsskapande betydelse för EU idag eftersom det var Monnet tillsammans med Schuman som lade grunden för den ursprungliga Kol- och Stål unionen. Således tilldelas de samma legitimitet som nationshjältar skulle göra i diskurs och retorik på europeisk nivå.

Det har funnits dem som varit positiva till en Europeisk union men som inte vågat eller velat sätta nationens betydelse på spel. De Gaulle (i Nelson–Stubbs 1998:27) trodde på ett enande av Europa men han kritiserade den supranationella

visionen om Europa som orealistisk och icke eftersträvansvärt. De Gaulle argumenterade istället för ”a concert of European States”. Där nationalstaten inte behövde ge upp några rättigheter till superstaten. Likaså ansåg Margareth Thatcher (ibid:49) att det europeiska samhället endast kunde lyckas om nationerna skulle få bevara sina egna identiteter. Thatcher ansåg att Europa skulle vara starkt just för att det har Frankrike som Frankrike, Spanien som Spanien etc. Och det skulle vara vansinnigt att påtvinga dessa en europeisk identitet. Thatcher ansåg att den europeiska historien alltför ofta tolkades i termer av krig och bråk, när fokuset istället borde ligga vid de gemensamma erfarenheterna. Till exempel hur européer upptäckte, koloniserade samt civiliserade stora delar av världen. Jacques Delors (ibid:57f) menar att Europas uppdrag var och är att i samstämmighet med den olikhet som finns, öppna upp en väg mot frihet. Delors hävdar att de grundade fäderna fortfarande finns med oss i den inspiration som gav och det arv som de lämnade efter sig.

2.3 Kapitelanalys och sammanfattning

I några sammanfattade ord skulle man kunna säga att idén om Europa föddes i samband med motpolen islam-kristendomen, något som i själva verket hade lite att göra med det geopolitiska området Europa. Främst karaktäriserades den europeiska identiteten av motstånd till det Ottomanska rikets expansion och icke-européer, vilka ofta kom att kallas för barbarer. Ett sätt att organisera europeisk politik har varit genom att ordna jaget som det västerländska och den andre som det österländska (Neumann 1999:211), något som vi sett exempel på genom Delors diskussion om hur Europa skapade sig en särskild bild om icke-européer redan på 1400-talet. Det tål att återigen upprepa det faktum att Europa egentligen är en produkt av erövring och kolonialism, och att den ständigt skiftande östra gränsen var syndabocken för xenofobiska myter; slaverna, judarna och muslimerna.

Genom den retorik som EU använder sig av bildas en uppfattning om att EU är en familj, och främlingen blir således de länder som inte är medlemmar i familjen. Den retoriska användningen inom EU vilken syftar till Unionen som en familj född från de ursprungliga fäderna, har kommit väl till användning både i samband med att Kol- och Stål unionen bildades och än idag med troligt syfte att integrera en europeisk identitet. Ovan kan vi ta del av exempel från Delors. Inom EU kan familjen anses vara uppbyggd av de olika nationerna medan familjen på en nationell nivå är uppbyggd av nationens invånare. Termerna familj och partner används flitigt för att refererar till de olika medlemstaterna något som är mer än bara retorik (Laffan 2004:79), det är även en mytbildning.

Enligt Preston (1997:39,48f) har de ursprungliga idéerna vilka sammanhåller en grupp samt urskiljer gruppen från en annan ett samröre med de minnen som erkänns av dem. Ofta är det i form av historia, kanske en informell grupp historia eller en mer officiell historia. Ett huvudsakligt användande av det förflutna kommer i samband med att vi strävar efter att förklara nutiden. Det finns de som har argumenterat att historia på detta vis är en konfliktzon mellan de som är innehavare av makt och de som är undertyckta denna makt, det är en kamp om historiskt minne. Således är ett gemensamt förflutet formbart, det representerar en konstruktion av nutida generationer men skapar samtidigt nya tolkningar av det

förflutna (Smith 1997:37f). I EUs retorik utgör EUs medlemsländer ett ”vi”, och Europa ses som ett hem, eller en enda stor familj där européerna är familjemedlemmar vilka har ett eller fler band till varandra. Huvudansvariga för familjen är familjens fädrar, med andra ord män som Schuman, Monnet, Adenauer och De Gasperi. Bland annat används Robert Schuman och Jean Monnet i EUs retorik som vi i uppsatsen sett exempel på, som döda kungar för att öka legitimiteten för EU och för att leda EU in i framtiden (Petersson–Hellström 2003:237). Enligt Prodi (2000:33f) står vi européer i tacksamhetsskuld till dessa män för den ursprungliga idén om öppenhet samt deras intuition. Kommissionens nuvarande ordförande José Manuel Barroso (11/05/2005) nämner bland annat att det som de grundade fäderna påbörjade femtio år sedan var något alldeles extraordinärt men var inte fullständigt för den europeiska integrationen att fullföljas idag. Därför skulle det kunna tolkas som att Barroso i form av en huvudman för familjen, och som ansvarig bör föra detta arv vidare. Följaktligen hävdar Prodi att det ofta talats om Europa som ett barn av den latinska och den germanska kulturen, och att Europa utan dessa kulturer inte kan vara sig själv. Det är i Europa som detta starka förflutna kan hitta ny styrka, och bara en medvetenhet om vårt förflutna kan hjälpa oss att bygga en framtid. Speciellt i takt med att de slaviska länderna blir nya medlemmar i EU blir det viktigare än tidigare att inte förlora den gemensamma identiteten.

Smiths (1997:48f) teoretiserande kring en guldålder handlar om att utröna vilka vi är och vart vi kommer ifrån. Tidsperspektivet där omkring handlar om en resa tillbaka till en och vars ursprung, i viss mån redan till 1400-talet. För det andra är det viktigt att skapa en kontinuitet mellan generationer, att återskapa det förflutna genom det nutida, vilket görs genom att EU politiker refererar till EUs grundade fädrar. Tillvaratagandet av en guldålder var ett sätt att påvisa ett verkligt samband som kunde leda till en ärbar framtid. Ovanstående faktum är konsekvenser av användandet av myten och guldåldern men dessa kan även ses vara påhittade tradition något som Hobsbawm (1983) undersöker. De påhittade traditionerna är stundtals en fortsättning av det förflutna likt myten som idag upprätthålls om de grundade fäderna.

EUs retoriska tyngdpunkt för identitetsskapande befinner sig idag kring mytbildning och påhittade traditioner som har till viss del ett riktigt historiskt ursprung. Vi har exempelvis kunnat ta del av hur Charlemagnes imperium används för att ena Europa. Vad EU dock missar är att Charlemagnes imperium inte sträckte sig över hela Europa eller EU, vilket innebär att när diskursen där i kring förs blir vissa länder implicit uteslutna (Petersson–Hellström 2003:239f). Myten om Europa innefattar värdeladdade ord som frihet, demokrati, fred, solidaritet och framförallt hög kultur. Myten försöker framkalla en guldålder för att undertrycka Europas mörka sida. På 1900-talet fick myten om Europa grunda sig på icke kyrkliga grunder även om kristendomen hade spelat en stor roll sedan diskursen kring Charlemagne, sedan 1945 blev det istället det västerländska kulturella arvet en givande grund för myten (Riekman 1997:63f). Enligt Karlsson (2003:231) har historia och myt flitigt tagits i bruk för att mobilisera människor och ange riktningen mot en ljusare framtid. Karlsson exemplifierar solidaritetsrörelsen i Polen som medvetet anknöts till upprors- och mirakelmyter med rötter i den polska romantiken. Från EU politikerns sida anses att det verkliga problemet i Europa är att det inte finns någon riktig förståelse för vad Europa är

till för och vart det är på väg därför behövs en ny konsensus, ett gemensamt narrativ i form av en delad uppfattning om den nya, moderna historien om vad Europa egentligen handlar om (28/06/2005). Med andra ord tillkallas en myt eller en påhittad historia och EUs arv.

3. Identitet mot en realitet inom EU

1957 stabiliserades målet om att skapa en union närmare människorna i Europa genom *Treaty of Rome*, och det var härifrån som det sedan alstrades en vilja att fånga vad som ansågs vara ”europeiskt”; det vill säga en kollektiv identitet som kom från de nationalistiska lojaliteterna. Nyckelfrågan var huruvida en europeisk identitet eller ett europeiskt medvetande skulle kunna ge stöd för en europeisk integrationsprocess och utmana eller rentav ersätta den nationella kulturella hegemonin (Shore 2000:21).

För Kommissionen kom genombrottet år 1973 när ledarna för de då nio staterna undertecknade deklARATIONEN om Europeisk identitet, deklARATIONEN innebar att det skriftligen dokumenterades att de för stunden nio medlemstaterna delade samma livsanda, baserad på ett beslutstagande om att bygga upp ett samhälle där varje individs behov tas tillvara, där de legala, politiska och moraliska nivåerna respekteras, samt där varje stat skulle vara beredd att försvara principerna om representativ demokrati och social rättvisa (*EC Bulletin 1973*). Den europeiska identiteten skulle skapa en bättre definition av de då nio medlemsländernas förhållande till andra länder. Den retoriska tyngdpunkten för att skapa konsensus och för att bygga vidare på en europeisk integration på europeisk nivå har varit minnen från det förflutna, där enhet i olikhet har varit en tillhörande dogm, samt hoppet om att Europa efter många år av krig skall hitta tillbaka till fred och stabilitet

3.1 Identitet...

Även om rapporten om europeisk identitet kom 1973 så var det inte förrän på 1980-talet som EU började prata i termer av ett folkets Europa där europeisk identitet blev ett hett ämne på agendan. Från mitten av 1980-talet hade diskussionen fått en riktig fart, och försöken att göra den europeiska identiteten till en integrerad del av individerna i EU hade varit flertaliga (Hansen 2000a:54). De olika aspekterna som har givits till den europeiska identiteten har följaktligen fått en direkt inverkan på medlemskap och inkludering. Än dock har den svåra uppgiften inte varit att utröna en europeisk identitet utan snarare har den varit att väva in denna i medborgarens medvetande (Shore 2000:40). En identitetsskapande process är beroende av två frågor, nämligen ”vad” vi är och ”vilka” vi är. Med andra ord vad gruppen eller identiteten står för vilket samtidigt betyder vilka som kommer att inkluderas och exkluderas i identitetsprojektet. ”Europa måste få en personlighet”, yrkades det på för att underlätta identitetsskapandet, och det enda sättet att göra detta på var genom att koppla EUs medborgare direkt till ett europeiskt medborgarskap, vilket vi får ta del av under nästa stycke. Skapelsen ”europeiskt samhälle” inte bara som ett stycke dokument men även som en politisk aktör var tvungen att respektera demokratiska

värderingar, vilka måste legitimiseras av folket. Enbart genom europeisk identitet kunde projektet antingen bära eller brista (Wiener 1997:5).

För att ta reda på vad europeisk identitet egentligen är måste skrapas på ytan, det måste undersökas inte bara vad som är europeiskt utan även vad som inte är europeiskt, detta är dock inte helt problemfritt (Hansen 2000a:138). Där under döljer sig i några kortfattade ord en vi-känsla eller en känsla av gemenskap som består av en föreställning av att tillsammans tillhöra en grupp som delar samma politiska struktur och samma politiska öde (Jiménez et al. 2004:2). Weiler (1997:501f) tror att Europas arv av mänskliga rättigheter har bidragit till en känsla av gemensam identitet. Sökandet efter en europeisk identitet kan bjuda på många oväntade överraskningar såsom brist på folkligt stöd, och instrumentella motiv som visar att europeisk identitet är förutsättning för att integration skall kunna fortskrida ekonomiskt och politiskt. I EUs program framställs identitet handla om en kulturell gemenskap och associeras med något djupare än ekonomiska och marknadsmässiga ramar, detta djup är en känsla av samhörighet, i ett sökande efter att ge EU en själ (Lundgren 1998:124f).

Lundgren ser att problemet med europeisk identitet är att det är omöjligt att fastslå vad som förenar hela Europa och vad som samtidigt avgränsar Europa från det som inte är Europa, eftersom varje avgränsning ger upphov till avvikelser, överskridande och undantag. Det går inte att säga att representativ demokrati, stadgade lagar och respekt för mänskliga rättigheter är några specifika europeiska fenomen, det är även praktiskt taget omöjligt att definiera hela Europa som kristet, detta skulle i sådana fall innebära att varken bosnier, albaner eller de miljontals muslimer i Europa inte är européer. Det finns inte heller ett enda språk som binder samman invånarna i hela Europa, visserligen talar de flesta européer indoeuropeiska språk men det gör även iranier och kurder, dock inte finländare. Summan av kardemumman blir då att det inte går att använda vare sig av språk eller religion för att dra gränser i Europa. Det måste således skapas något unikt för den europeiska gemenskapen. Detta skall undersökas under nästföljande avsnitt.

Hittills har diskussionen kring en europeisk identitet varit något pessimistisk och framstått som om den skulle vara omöjlig att i praktiken integrera. Faktum är att det finns en optimistisk syn på europeisk identitet som skall kunna integreras med den nationella identiteten. Det finns de optimister som hävdar att europeisk integration faktiskt kan stärka den nationella identiteten och nationalstaten i fråga genom att göra den mer effektiv samt att den stärker regeringens kapacitet att hantera globala problem som kräver komplex koordinering utifrån drivande institutioner. Jiménez et al. (2004:2ff) menar att den nationella identiteten skulle kunna fungera som en inre starkare cirkel av identitet medan den europeiska identiteten utgörs av en yttre identifieringscirkel.

3.2...och medborgarskap i praktiken

3.2.1 Europeisk identitet föder europeiskt medborgarskap

Weiler (1997:495) kallar projektet kring det europeiska medborgarskapet "a project which aims at a union among the distinct peoples of Europe and not the creation of a new European people". Frågan är vad enande av Unionens medborgare skall leda till, skall medborgarskapet komplettera det nationella medborgarskapet eller ersätta det? Flertaliga har initiativen varit i mån om att skapa en europeisk identitet, däribland har ett europeiskt medborgarskap varit ett utav initiativen. Det första steget mot ett europeiskt medborgarskap togs i samband med *The Paris Summits* i början av 1970-talet, och blev en hörnsten för utvecklingen av medborgarskap trots den ekonomiska krisen som rådde. Det var inte förrän 1992 års Maastricht fördrag som termen *community national* användes driftigt och blev ett formellt, legalt koncept för att markera en status till vilken europeiska rättigheter och fördelar med ett europeiskt medlemskap kunde kopplas. Från denna punkt blev det europeiska medlemskapet ett politiskt objekt för EU. De rättigheter som följde med ett europeiskt medborgarskap var fyra fundamentala friheter; fri rörlighet av varor, personer, service och kapital. Beslutet om att göra medborgarskapet obligatoriskt för alla togs utan att referera överhuvudtaget till medborgarna, och därmed hade EU brutit mot en av nyckeltermerna till Maastrichtfördraget, nämligen att besluten skall tas så nära medborgarna som möjligt (Shore 2000:74f). Utvecklingen av ett europeiskt medborgarskap var en nödvändig utveckling för att förstärka EUs demokratiska legitimitet och för att göra den europeiska integrationsprocessen mer relevant för individer genom att öka deras deltagande.

De medel och metoder som användes för integrering av ett EU medborgarskap lade på 1970-talet mer fokus kring den sociala domänen för att få arbetarna engagerade i det ekonomiska beslutstagandet. På 1980-talet var brännpunkterna kultur, arv och identitet, det europeiska samhället utvecklades från att tidigare ha koncentrerat sig på sociala, kollektiva behov till fokus på individen. Anledningen till förändringen av fokus var att få kontroll över och således förändra själva symboliken av medborgarskap (Hansen 2000b:144f). Breakwell (2004:55) anser likt Hansen att EU identitet skulle kunna existera i realiteten och för att den skall kunna frodas måste EU skapa sig en psykologisk existens i EU medborgarnas sinnen, därför var denna förändring av fokusering till individen av stor vikt för den fortsatta integrationsprocessen. Även etablerandet av nya normer är en väsentlig del i skapandet av europeisk identitet. I EUs fall handlar de nya normerna om skapandet av europeiskt medborgarskap, en god europé, europeiska problem, gemensamma europeiska värderingar, europeisk kultur och "europeiskhet". De normativa antagandena blir uppenbara i samband med den senaste i raden av program för integrering av EU identitet, nämligen "Citizens for Europe". I programmet föreslås att identitet skall understrykas med hjälp av faktorerna gemensamma värderingar, historia och kultur. EUs medborgare skall bli bättre medvetna om Europa genom att fira europeiska värderingar och framgångar, medan det förflutna bevaras. Det är de europeiska idealen (utan definition) som skall knyta samman EUs invånare och skapa en tillhörighetskänsla (COM (2005) 116). För att konstruera ett Europa krävs inte bara att det står Europa på framsidan av passet, men det måste skapas en kategori av subjektivitet, det måste karaktäriseras av en process där lojalitet förs över till en ny nivå (Shore 2000:30).

Idag uppskattas EU medborgarskap stödas till 54% av EUs medborgare, föreställningen om den europeiska unionen har minskat då enbart 47% av de tillfrågade ser positivt på den europeiska unionen. Förtroende för EU har minskat från 50% till bara 44% på ett halvår (COM(2005) 494). Kanske ska den överhuvudtaget låga siffran uppmärksammas snarare än den minskning med 6% som skett? EUs största problem är avsaknaden av en känsla för europeiskt medborgarskap, den existerar skriftligen men inte psykologiskt något som skall förändras med programmet "Citizens for Europe". Den europeiska identiteten skall pressas fram med hjälp av historia, kultur och gemensamma värderingar, kulturell olikhet skall upphöjas, samt genom att understryka vikten av ett aktivt europeiskt medborgarskap. Två av de fyra objektiva som specifikt utvecklas genom programmet handlar dels om att hjälpa européerna att lära från historien och därifrån bygga på en framtid samt att fira Europas värderingar och prestationer genom att bevara minnet från det förflutna. Dessa ovanstående faktorer skall inte bara spåda på den europeiska integrationen, den skall även förstärka den nationella identiteten (COM (2005) 116).

3.3 Redskap för identitetsskapande

3.3.1 Enhet i olikhet

EUs försök att finna en enhet i olikheten kan rent utav framstå som schizofrent eller paradoxalt eftersom det egentligen inte finns något som förenar Europa, snarare skulle Lundgren (1998:132f) säga att det är avsaknaden av en gemensam nämnare som är den gemensamma nämnaren. Begreppet europeisk identitet kräver att en kapacitet utvecklas som skådar gemensamma drag även där det till synes handlar om helt olika kulturtraditioner. Således skulle man kunna säga att det europeiska identitetsprojektet är oerhört tolerant och utan behov av gränsdragningar. Men så är ju inte fallet eftersom exempelvis Marocko fick avslag på sin ansökan då landet inte ansågs tillhöra Europa geografiskt sätt. Trots att det hävdas att EUs kulturella projekt inte har några gränser målas de ständigt upp (133). De nya medlemstaterna har olika kulturer, traditioner och ekonomier till skillnad från de ursprungliga medlemsländerna, därför anser Breakwell (2004:35,41) att det praktiskt sätt är omöjligt att skapa en homogen identitet och ett homogent medborgarskap för EU. För att integrera Europa och för att skapa en EU identitet är Unionen tvungen att erbjuda något mer än bara ekonomi, eftersom människor inte kan bli kära i en marknad. Enhet i olikhet skulle kunna vara en lösning.

Kommissionen nämner vid flera tillfälle att Europa markeras av olikhet vad gäller såväl klimat, arkitektur, språk, tro som smak och stil (även om motsatsen hävdats, se Churchill 2.1.2), källor till välfärd på den europeiska kontinenten som måste bevaras (Hansen 2000a:61f). EU söker efter enhet men finner mångfald, och försöker omvandla denna mångfald till något utmärkande för Europa, men det blir därmed svårare att finna en klar avgränsning som skall göra det lättare för invånarna att igenkänna sig i. Shore (2000:54) menar att uttrycket enhet i olikhet kan vara ett farligt begrepp, eftersom det kan tolkas på två sätt. Det ena är firandet

av pluralism och det andra torde vara en antites; mer central makt! Enheten måste ju styras från något håll. José Manuel Barroso menar att två faktorer som bidrar till enhet förutom diversitet är solidaritet och demokrati. Mobiliseringen kring dessa två faktorer ha övervunnit delandet av två europeiska block (det östra och det västra), de har gått från att ha varit två till att vara ett, enade i olikhet och frihet (31/08/2005). Margot Wallström (28/06/2005) anser till skillnad från Barroso att EU måste lämna sin ”en storlek passar alla”-inställning (*One size fits all*) och tilltala människor i deras egna kulturella termer och genom deras mest spridda kanaler. Detta skulle kunna tolkas som motsatsen till enhet i olikhet.

3.3.2 Det kulturella arvet

För en fördjupad integration inom EU har framväxten av en europeisk kulturell identitet varit avgörande. Den kritik som förts fram gentemot det västerländska samarbetet har enligt Karlsson (2003:244) varit de ”fyra k:na”: kapitalism, katolicism, konservatism och kolonialism. Visst kan det ligga några sannings ord i detta påstående eftersom k:na har haft betydelse på integrationen (Thatcher avsnitt 2.1.2). Att skapa en gränsöverskridande europeisk identitet handlar om att stimulera en medvetenhet om ett delat kulturellt arv i mån om att skapa en ny pannationell solidaritet och identitet. Behovet av en gemensam kulturell europeisk identitet är av högsta angelägenhet för EU, det är en förutsättning för att en integration skall kunna fortskrida (Lundgren 1998:19). I skapandet av internationella identiteter används avsiktliga redskap och metoder för att skapa identitet. Bland annat genom att propagera för gemensamma intressen och värderingar, en delad historia eller ett gemensamt framtida öde, samt andra kampanjer av övertygande art för att understryka vikten av institutionen i fråga (Hermann–Brewer 2004:15). Kultur har varit en viktig del i skapandet av en europeisk identitet, identitetskonstruktionen har blivit synonym med att framhäva eller att definiera en europeisk kultur. Det påstås att insikten om kulturens vikt fanns där redan från början hos unionens grundare, Jean Monnet och Robert Schuman. Jean Monnet ansåg att kultur troligtvis var grundstommen för att påbörja uppbyggnaden av en identitet. Robert Schuman menade att Europa måste vara en kulturell gemenskap innan den utvecklas till en militär allians. Kultur ses från EUs perspektiv vara något som skall göra framtiden blomstrande och rik, på samma gång som känslan av att tillhöra en gemensam kultur är en förutsättning för solidaritet och det folkliga stödet krävs för att den gemensamma marknaden skall kunna komma till stånd (Lundgren 1998:125f). Problemet som ligger i skapandet av en europeisk identitet och hävdandet av en kultur handlar om demos, vilket saknas i den kulturella diskursen i Europa. Finns det inga som kan eller vill definiera sig med en europeisk kultur så blir skapandet av identitet lika med ingenting.

Vad består det europeiska kulturella arvet av som EU är angelägen om att föra fram i retoriken? Det talas om europeisk design och europeisk litteratur, men sällan anges uttryckligen vad som anses utmärka just europeisk design eller europeisk litteratur. Det hävdas att det finns en gemensam europeisk kultur som inte bara är summan av medlemsländernas kulturer, den är definierad i termer av gemensamt kulturellt arv, ett arv som kommer från det västerländska tankesättet

och traditionerna, källorna till dem är grekiska, latinska och judisk-kristna. Dagens europeiska kultur härstammar från klassisk kultur och kristendomen, européer ses identifiera sig med renässansen, upplysningen, modern vetenskap samt med den industriella revolutionen. Emellertid skådas även Europa som källan till kulturell aktivitet vilket gör att européerna är en avundsvärd blandning av fokus för kultur, civilisation och intellektuellt liv (ibid:136f, Hansen 2000b:154). Kommissionen har deklarerat att kultur är en av grundvalarna för den Europeiska unionen eftersom den kulturella dimensionen är intimt förknippad med medborgarens känsla av identitet och tillhörighet i den europeiska gemenskapen. Det faktum att det inte finns någon dominerande kultur i Europa, samt att det inte finns några filosofer eller tänkare som Europa kan refereras till på en kontinental nivå är EUs akilleshäla, och kanske en anledning till att artikuleringen av europeisk design och europeisk litteratur är mycket vagt definierat. Prodi ser att individerna i Europa letar efter mer än enbart ekonomiska fördelar, de letar efter en effektiv integrering av andra livsaspekter, en utveckling som kan komma att leda till ett genuint europeiskt medborgarskap förutom kultur.

Kommissionens ordförande José Manuel Barroso talar ofta om att Europa har mycket att vara stolt för, som om Europa skulle vara en paneuropeisk hjälte. Europa anses vara attraktivt, annorlunda och blomstrande. Det har även målats upp en bild om Europa som ett utsiktstorn, med sikte över hela världen "it is tempting to stand here, breathe the mountain air and enjoy the view" (29/01/2005). Kanske är detta ett försök till att yrka på Europas storhet, om att "vi" enade står trygga och kan blicka ut över världen. Barroso tror personligen att de kulturella värderingarna skall värderas högre än de ekonomiska eftersom ekonomi "bara" hjälper oss att leva medan kultur gör livet värt att leva (30/06/2005). Prodi menar i ett tal att "vi" har en historisk skyldighet att ena Europa. Förutom en delad kultur och ett delat historiskt arv har Europa även ett delat öde. Genom ett delat öde menar Prodi att man även måste dela ansvar som försäkrar att EU kan spela sin roll aktiva på världsscenen (18/10/2004). Ett enat Europa som sträcker sig från Tallinn till Lissabon, från Dublin till Valletta är vårt gemensamma öde (01/10/2004, 23/09/2004). Således kan Europas öde ses vara som en enad union men samtidigt som något som erövrar. Känslan går inte att undvika att EU från sitt utsiktstorn är armerat och klart för att ge sig ut på korståg över världen.

Den kulturella definitionen till skillnad från den geografiska, av Europa är betydligt svårare eftersom det inte finns några tydliga gränser som säger vad som är och inte är europeisk kultur och vem i kulturell mening som tillhör Europa. Enligt Lundgren försöker EU hitta en markör för vad som är europeiskt, vem som är europé och vad Europa är (Lundgren 1998:130f). Enligt Jiménez et al. (2004:16f) kan den kulturella teorin inte appliceras på uppkomsten av en europeisk identitet (gemensamt kulturellt ursprung, språk, myter, symboler och emotionella band) eftersom det är dessa som ligger till grund för den nationella identiteten. Istället måste den europeiska identiteten tolkas utifrån en medborgerlig teori där ett delat system av social säkerhet och välfärd associeras med instrumentella teorier tillhörande identitet såsom gemensamma gränser och nationalekonomi. Men den europeiska identiteten är inte svagare än den nationella bara för att den inte har alla kulturella faktorer som den nationella har. Det är inte heller sant att individer som känner mindre för sin nation har lättare för att känna

en europeisk identitet. Kanske är det bättre att se europeisk identitet som tillhörande ett mer instrumentellt teoretiskt perspektiv eftersom det kan anses vara lättare att öka de uppfattade ekonomiska och politiska fördelarna av medlemskap.

För år 2008 har planerats ett "Europeiska året för en interkulturell dialog", med syfte att förse medborgarna med de kunskaper som anses nödvändiga för att hantera en öppen miljö och för att främja aktivt medborgarskap. Projektet skall föra de europeiska folken och deras respektive kulturer närmare varandra. Projektet är bland annat en konsekvens av de senaste åren utvidgning som inneburit flera mänskliga kontakter (www2). Detta ger ett konkret exempel på att kultur tillsammans med ett aktivt medborgarskap är högst väsentligt för identitetsskapande inom EU. Satsningar där ikring görs upprepande från EUs sida.

3.3.3 Användandet av symboler

Symboler kopplar individer till en social och en politisk ordning genom att medföra verktyg att tolka världen vilka påverkar individers och grupper medvetande (Laffan 2004:83). De symboler som EU använder sig av är traditionella: en flagga, ett gemensamt passöverdrag, körkort, euron och en nationalsång. EUs symboler är till för att visa omvärlden dess växande framfart och att hjälpa EUs medborgare att integrera EU som en del av vardagen, och slutligen förvandla den till en social verklighet. Till en viss del handlar det även om att hävda ett förflutet. Laffan beskriver hur symboliken inom EU inte är tänkt att ta över de nationella symbolernas värde, och med stor sannolikhet kommer de inte heller att kunna göra det.

Den roll som symboler spelar i artikuleringen och skapandet av medvetenhet och identitet är grundläggande för att förstå hur Europa håller på att konstrueras som en politisk enhet, symbolerna är de mest fundamentala kategorierna som ger kött och ben åt nationen. Shore (2000:36) menar att det är endast med hjälp av symboler som meningen och verkligheten av idéer såsom stat, nation, medborgarskap och Europa kan uppfattas. Kommissionen har försökt skapa nya helgdagar för att fira samt minnas avgörande moment i den europeiska historien och dess integrering, ytterligare förslag har varit Europaveckan och den Europeiska kultur månaden. I och med detta kan vi dra slutsatsen att Europa i stort sätt följer samma spår som nationalstaten vad gäller att skapa en identitet (ibid s.47ff). Euron är den starkaste symbolen hittills och det största kulturella initiativet som EU någonsin tagit. Med euron i vår ficka kommer EU att förvandlas från att enbart ha varit några supranationella institutioner till att bli en del av vår sociala verklighet. Därmed har EU kommit ett steg närmare det eftersträvarvärda målet; att vara en valuta, en kultur, en social arena och en miljö, inte bara en tandlös transnationell organisation. Euron fungerar som en fysisk manifestation och är en kraftfull faktor som pressar fram europeisk identitet. Shore menar att EU avsiktligt har valt att skriva ordet Euro även som ΕΥΡΩ med stora bokstäver för att medvetet försöka förse euron med en känsla av tradition genom att länka euron till ett föreställt klassiskt förfaderskap. Sedlarnas och myntens design är av betydelse eftersom de flaggas varje dag i stora delar av Europa i vardagen (ibid s.114f).

EMU-projektets fundamentala roll för utvecklingen av europeisk identitet grundas på att den bär upp en viktig symbol av fred och välstånd (Hansen 200b:150). Prodi (2000:17,117) ser att EMU representerar ett steg av tro i Europa på samma gång som den utmanar den större kontexten av global ekonomi, något som tidigare aldrig skett. Euron betyder att staten faktiskt ger upp sina mest betydelsefulla instrument av suveränitet, vilka är betydligt mer kraftfulla än militär kraft eftersom de medvetet eller undermedvetet får en psykologisk effekt på individer och företag vilka använder euron. Förutom euron har det gemensamma passöverdraget varit en symbol associerad med frihet. Det antogs att ett gemensamt pass för alla EU medborgare skulle symbolisera ett dokument för delad identitet för alla EUs medborgare. Samtidigt skulle möjligheten att röra sig fritt över gränserna förhöja känslan av att tillhöra ett territorium större än varje enskild medlemsstat. Under kapitel fyra kommer läsarna få bevittna några av de konsekvenser som den fria rörligheten har resulterat i.

3.3.4 Media och utbildning

Media har haft en speciell roll och varit EU behjälplig i skapandet av identitet genom att förena tid, rum och språk. Media ses som olika instrument för att förse medborgarna med ett rum för att diskutera och att utbyta erfarenheter (Siapera 2004:129). Till skillnad från nationalstaten så har EU inga direkta instrument för masskommunikation. Vad som är viktigt i denna diskussion är istället hur masscermonin utövas av människor på olika platser samtidigt, vilket skapar ett medvetande om att samma process utövas samtidigt någon annanstans. Själva medvetandet om en identitet uppkommer genom medlandet av kommunikation och kultur (Shore 2000:35f). Weiler (1997:515) tror att Internet i mån om att förbättra legitimiteten av EU kommer att bli lika naturligt som tidningen, radion och tv:n var för tidigare generationer.

EU påstår att de genom undersökningar kommit i underfund med att ju mer utbildade européerna är desto mer kommer de att identifiera sig med EU, vilket skulle innebära att stöd för EU visar en hög intelligensnivå. Detta är ett bra exempel att visa på att diskursen kring EU i första hand är en maktdiskurs, där politiska frågor behandlas som tekniska problem vilka löses genom att informera och att utbilda medborgarna. Hansen (2000a:62f) hävdar att kunskap om historia är väsentligt för att komma tillrätta med ursprung. Därför har utbildning en funktion att föra över en officiell och högst selektiv version av europeisk kultur, dess historiska rötter och vad det betyder att vara europé. Genom att bredda utbildningen skall ett bättre socialt sammanhang byggas upp mellan medlemstaterna, som i sin tur skall hjälpa till att bygga upp en europeisk kulturell identitet, speciellt bland unga människor (ibid:77ff). Prodi menar att kultur och utbildning är de primära instrumenten för att ena kontinenten. Att utbilda människorna handlar om att individerna trots deras rötter skall kunna delta aktivt i de debatter som förs.

3.4 Kapitelanalys och sammanfattning

Vad läsarna har kunnat ta del av i detta kapitel har varit de olika medel och metoder som EU använder och har använt sig av för att bygga upp en identitet. De som kunnat urskiljas för tankarna till Andersons "Föreställda gemenskap" där EU på samma sätt som nationen föreställs genom en rad olika medel. Den föreställda gemenskapen bygger ofta sin bakgrund kring en eller flera historier, som skapar en grund för en föreställd gemenskap att växa sig starkt kring (ibid:22). Billig (1995:70) kallar denna för tolkade gemenskaper. På samma sätt som med nationen skapas en historia kring EU, en historia som EUs medborgare skall igenkänna sig i. Denna historia bildar ett gemensamt förflutet och en gemensam grund som symboliserar en harmonisk framtid av europeisk unionsfrihet. Speciellt sökandet efter en gemensam kulturell nämnare inom EU kan liknas vid Andersons föreställda gemenskap. Anderson menar huvudsakligen att gemenskapen föreställs eftersom medlemmarna inom nationen eller som i detta fall EU, aldrig kommer att lära känna, möta eller höra talas om mer än dem som utgör den grupp en viss individ frekventerar (ibid:21). Därför är ett av den föreställda gemenskapens centrala problem hur varje enskild individ skall agera för att få kunskap om den andres existens. Tidningen och romanen är två sätt genom vilka en individ kan få kunskap om den andres existens, och representerar således den föreställda gemenskapen (ibid:36). Idag innehar media en viktig roll som identitetsskapare i EU och framförallt Internet är en massceremoni där varje individ mer konkret blir medveten om att samma ceremoni utövas samtidigt på en annan plats. I detta kapitel har vi fått tagit del av att bland EU bland annat sprider kunskap bland dess medborgare om den andres existens genom Internet, men vill förankra den ytterligare genom att integrera utbildningen bland skolungdomar. En av Plan Ds största satsningar handlar om att utvidga debatten via Internet.

Enhet i olikhet är ett ytterligare redskap för att skapa identitet. Europas mångfald har konfronterats genom att låta enhet av de olika kulturerna, språken och religionerna genomsyra den europeiska identiteten. I detta avseende är EU ambivalent då Unionen å ena sidan hävdar att Europa har ett gemensamt förflutet, och att européerna har samma ursprung, å andra sidan motsäger EU sig själv med påståendet enhet i olikhet. Sloganen är motsägelsefull eftersom EU anses ha gemensamma rötter men att de idag karaktäriseras av olikhet. Därav har enhet i olikhet en schizofren tendens. Hellström (2003:190f) menar att främjandet av enhet i olikhet skall göra EUs medborgare medvetna om vad en EU-identitet karaktäriserar. Bland annat är euron ett kliv närmare en europeisk enhet något vi i detta kapitel tagit del av. Den europeiska enheten är utformad på ett sätt genom vilket de nationella identiteterna skall bevaras men skall gås bortom dem.

Idag menar Hansen (2000a) att kärnan av EU medborgarskap går att finna i rörligheten av ekonomiskt aktiva personer. Således har den sociala och den politiska dimensionen av ett EU medborgarskap kommit att bli personifierad av ett ekonomiskt medborgarskap utifrån termer som marknad och ekonomi, vilket är mer kopplat till den ursprungliga integrationstanken av Unionen. Kommissionen menar att den kanske mest fundamentala betydelsen av Unionens medborgarskap är just den fria rörligheten av personer som en vara. Därför har den kulturella dimensionen av integrationsprocessen som det satsat mycket på visat sig vara av ringa betydelse. Människorna i EU har redan en om inte flera identiteter och behöver troligtvis inte en till, och speciellt inte en som de i kulturella och historiska meningar har litet gemensamt med. Istället vill européerna ha en bättre

ekonomi, de vill kunna röra sig fritt över Europa i mån om att få ekonomiskt utbyte framför kulturellt utbyte. Mycket eller litet kan sägas om det europeiska medborgarskapet, samt om vem som känner sig mer europeisk än en annan. Shore (2000:82f) antyder att de mest perfekta europeiska medborgarna torde vara romerna, ett folkslag vilket kan lära oss om gränsers betydelselöshet eftersom de är spridda mer eller mindre över hela Europa. De om några föds till att vara européer! Kanske skulle européerna kunna lära sig att vara mer som romerna? Men deras gränsöverskridande livsstil ses som hotande i de europeiska medborgarna ögon, som ett orosmoln på våran klara trygga himmel.

Enligt Weiler (1997:509) kan föreställningen om Europas demos inte grunda sig på faktorer såsom ett delat historiskt ursprung eller konstruktionen av den europeiska myten. Weiler anser att ett europeiskt medborgarskap inte kan kopplas samman med en känslomässig betydelse såsom symboler, detta som en konsekvens av att Unionens medlemskap från grunden är uppbyggt kring ett antal konstituerade dokument angående delade värderingar och de rättigheter och plikter som medborgaren har. Neumann (1998) påpekar trots ovannämnda faktorer att det faktiskt är möjligt att skapa en identitet utan en historisk kronologisk dimension till den; genusidentitet är ett sådant exempel, eller republikansk identitet. Därför måste det vara möjligt att se europeisk identitet utifrån ett perspektiv som inte är utifrån en gemensam historia. Kanske skulle en sådan identitet kunna byggas upp kring de ekonomiska faktorerna till fördel för de europeiska medborgarna, men eftersom deras spridning inte är jämn blir de svåra att i praktiken använda i identitetsskapande syfte.

4. Effekter utifrån konstruktionen av identitet

4.1 Behovet av den andre

4.1.1 En hotbild byggs upp

Identitetsbildande grundas till en stor del på exkludering och avgör vad som är inom och utanför statsgränsen, eller i detta fall vad som tillhör Europa och vad som inte tillhör Europa. Gränsdragningar handlar om den stundom tydliga, stundom osynliga gränsen mellan oss och den andre. Det främmande och hotfulla associeras med omvärlden medan det välkända och trygga speglas av den inhemska kontexten. Paradoxalt nog blir det skrämmande och hotande som representerar omvärlden en förutsättning för nationens existens och dess identitet, som en konsekvens av att det ena behövs för att exkludera det andra (Lundgren s.121ff). EUs ambition att belysa en europeisk identitet är ett bra analysobjekt vad gäller skapandet av vi och dem, alltså mellan européer och mellan icke-européer. EU är ett bra analysobjekt utifrån att diskursen om Europa är ambivalent då den inte alltid handlar om redskapet enhet i olikheten och inkludering som vi i kapitel 3 såg exempel på, utan samtidigt exkludering som kommer utvecklas mer under stycke 4.1.2 och 4.3.

Neumann (1998) anser att integrationen av nationalism påbörjas genom en riktig eller en påhittad gemensam fiende, i den europeiska kontexten skulle således USA kunna bli början på en paneuropeisk nationalism för Europa. När medlemmar i den Europeiska unionen diskuteras dras försiktiga skiljelinjer upp mellan oss och dem, konsekvensen av detta blir ett misslyckande av att integrera en EU identitet på individuell nivå. Breakwell (2004:34,43) menar att den stora diversiteten i EU identitet gör att man gärna vill fråga ifall det egentligen finns mer än ett sätt att identifiera sig med EU. Diversitet inte homogenitet är ju EUs slogan för europeisk integration och borde innebära att olikhet i enhet inte enhet i olikhet råder mellan medlemstaterna. Enligt Citrin–Sides (2004:184) är de som identifierar sig med enbart nationen mer benägna att uttrycka fientlighet gentemot minoriteter, eftersom nationalism ses leda till begränsad öppenhet gentemot andra kulturer. De som identifierar sig som europeiska medborgare är således mindre benägna att se minoriteter som något hot, eftersom en enhet i olikhet föder större öppenhet gentemot andra kulturer. Något som Breakwell inte alls överensstämmer om.

De flesta försöken till att definiera en europeisk kulturell identitet är laddade med etnocentriska och elitistiska antaganden om vad som utgör Europas kulturella arv. Den europeiska identiteten förs fram som en motpol till antagna rivaler, vilket i sin tur spär på xenofobi och rasism. Det enklaste sättet att skapa en europeisk identitet är att måla upp en bild om att EU håller på att hotas från utomstående makter, hotet om den andre finns till för att skapa en gemenskap bland den grupp som sägs utsättas för hot. Därför tenderar europeisk identitet bli meningsfull bara när den används gentemot det som är icke-europeiskt. Idag ser Shore (2000:63) att

islam, fundamentalism och terrorism har övertagit det hot som kommunismen en gång utgjorde.

Det finns även andra sätt att bygga upp hotbilder om, genom att ge exempel i avskräckande syfte. José Manuel Barroso (30/06/2005) höll vid ett tillfälle ett tal vilket för uppsatsen får ge ett exempel på hur EU använder sig av en bild av andra för att injaga fruktan hos den europeiska befolkningen. Barroso återberättade det han upplevt under en resa till Afrika, varifrån Barroso blev påmind om vad krig, fattigdom, hunger och sjukdomar kan göra med en kontinent. Detta kan rent av liknas vid de avskräckande exemplen som finns på dagens tobakspaket där stora bokstäver beskriver att rökning är dödligt inte bara för dig men även för din omgivning. Således är det bästa att följa en trygg och säker väg för att undvika att framtiden sätts på spel. Europa måste enas i mån om att inte riskera att samma situation som i Afrika blir en realitet där krig har fött fattigdom, hunger och sjukdom.

4.1.2 Inkludering eller exkludering?

Lundgren (1998:78,99) exemplifierar hur bilden om Turkiet sedan flera århundraden har utgjorts av en rädsla för "turken", något som ofta kommit till uttryck i den politiska diskursen i Europa och även har lämnat spår i det kristna Europas medvetande sedan det Osmanska imperiets framfart. En vanlig uppfattning är att motståndet mot turkarna är den europeiska identitetens ursprung eftersom avvärjningsstrider mot islam och mot turkarna har gett till följd att en gemensam identitet skördats fram. Därför borde egentligen Turkiet ses som skaparen bakom europeisk identitet och istället för att infoga rädsla i Europa skapa en känsla av enhet och identifiering (ibid:143f).

I deklarationen om europeisk identitet från 1973 står uttryckligen att "De nio" som till början utgjorde Unionen var öppna till andra europeiska nationer vilka delar samma ideal och objektiva med "de nio". Det nämns även att de nio vill bevara den historiska kopplingen med länder i Mellanöstern där samarbete skall råda för att bevara fred, stabilitet och framsteg (*EC Bulletin* 1973). Det tål att påminna att den europeiska kulturens gränslöshet är en självmotsägelse eftersom en europeisk kultur kräver icke-europeiska kulturer. Någonstans går gränsen mellan det europeiska och det icke-europeiska eftersom Europa alltid har definierats i termer av vad Europa inte är. Genom att påstå att den europeiska kulturen är speciellt rik undgår man inte att det finns andra kulturer som är relativt sett mindre utvecklade och mindre rika (Lundgren 1998:133f).

När Marocko år 1986 sökte om medlemskap nekades dem detta eftersom EU sade att Marocko geografiskt sätt inte tillhör Europa, och att unionen endast är öppen för européer. Här markerades tydligt att Marocko (se avsnitt 3.3.1) är icke-europeiskt. Diskussionen som fördes kring det faktum om ett godkännande av Marocko som medlemsland eller ej handlade om vad som är europeisk kultur och vad som inte är det, hade EU kommit så långt till att i framtiden acceptera muslimska länder? Detta var då tvivelaktigt. Idag kan vi å andra sidan att utvecklingen anlänt till en ny fas eftersom förhandlingar med Turkiet som ny medlemsstat inletts, och Turkiet har tidigare som vi ovan kunnat ta del av, utgjorts av en hotbild som dock lett till ett enande av Europa. Neumann (1998) menar att

det är svårt att hitta ett mer givet exempel på hur integration fullföljer exkludering. Kanske kan det vara en ren strategisk rörelse från EUs sida att påbörja förhandlingar med Turkiet för att skapa en större enhet och konsensus från medborgarnas sida? De som ligger bakom integreringen av en europeisk identitet anser Neumann vara "...a number of Europeans, including some authorized by the European Commission" som skapar historier om EUs förflutna för att valla skidorna i mån om att smidigare ta sig fram bland backarna. En historia kan skapas i mån om att berätta huruvida ett land har ursprungliga band till Europa, på samma sätt som historier berättats hur hotet utifrån kan splittra Unionen. I skapandet av olika historier har EUs elit ett hårt grepp fattat om pennan, och en given plats i talarstolen.

Prodi (2000:26f) anser att Europa idag måste kämpa mot att bli ett fort som delar "oss" i Europa från resten av världen, något som Prodi anser riskerar leda till instabilitet. Därför måste Europa enligt Prodi spela rollen som en pålitlig medlare i regionala konflikter samt genom att förbättra de sociala systemens strategier i exempelvis Kina och Iran genom att föra dem till "den stora familjen av nationer" (underförstått EU). Prodi nämner speciellt hur Europas grundade fädrar siktade på att uppnå fred efter flera århundraden av krig, och nu är det dagens EU som måste sikta på att fortsätta spridningen av detta projekt.

Genom att erkänna faran som finns med att dela in grupper beroende på utmärkande drag och exkludering rörande exempelvis etnicitet, kultur och religion utesluter en term en annan. Som termen "svart" och "europé" (Hansen 2000a:57f). Å ena sidan ser vi EU i form av en olikartad familj av nationer som omfamnar många olika kulturer, å andra sidan ser vi en önskan att utveckla en gemensam identitet, att göra Europa europeiskt. Men denna kulturella olikhet är begränsad och säger inget om dem som idag antas vara alltför kulturellt särskiljande för att inkluderas. Det kan rent av påstås att en intensifierad differentiering inom en nationalstat som exkluderar etniska minoriteter med invandrarbakgrund från en kulturell tillhörighet (i form av ekonomisk, politisk, social marginalisering) blir reproducerad på en europeisk nivå när EU identitet skall kartläggas.

Trots att exkludering som en konsekvens av den europeiska integrationsprocessen kan skådas insisterar många från EUs elit däribland Barroso, på att öppenhet gentemot andra, och inte isolering är vad som driver EU framåt. Barroso menar att vi är tillsammans för att lära oss om varandras erfarenheter och kulturer. Expansionen till att omfatta 25 medlemsländer har konsekvenser för EUs identitet, dess gränser och hur Unionen skall fungera i framtiden (29/04/2005), därför är det av stor vikt för EU att klamra sig fast vid den ursprungliga gemenskapen i form av gamla historier som återberättas för dagens EU medborgare. "Vi européer" kan således inte längre skilja mellan nya och gamla medlemsländer. Återföreningen är inte bara den mellan nationer och individer men även den mellan kulturer och olika sätt att se på världen. Genom att tyda retoriken inom EU ses hur kriterierna för medlemskap förtydligas. Enligt Barroso är medlemskap till för de länder som tillhör Europa, är enliga med de europeiska värderingarna och vilka uppfyller EUs inträdesbestämmelser. Således utgår medlemskap från dels ett geografiskt och ett kulturellt kriterium.

4.2 Medborgarskap på (o)lika villkor

Det postnationella medborgarskapet, som inte är förankrat kring ett begränsat territorium skulle mycket väl kunna vara ett europeiskt sådant. Delanty (1995:72) ser att europeisk identitet praktiskt sätt är omöjlig att grundas utifrån samma språk eller religion. Däremot kan ett medlemskap för EUs medborgare vara en lösning, ett medborgarskap som grundas på universella rättigheter och inkluderade multikulturalism. Detta anser Delanty vara det enda sättet för att komma förbi en exkluderande process. Medborgarskap är en identitetsmarkör vilken sätter en etikett på den befolkning som inräknas och påminner dem om deras tillhörighet. Egentligen är faktorer såsom exkludering och inkludering inga banbrytande upptäckelser av europeisk identitet och europeiskt medborgarskap eftersom nationell identitet och nationellt medborgarskap har betonats av exkludering och inkludering båda igår och idag. En territoriellt bunden befolkning som tillsammans delar samma rättigheter och plikter, men samtidigt exkluderar andra genom vad som är specifikt för den nationella medborgaren kan även igenkännas i den europeiska integrationsprocessen (Soysal 1996:17f).

EU medborgarskap skapar ett tvådelat system som å ena sidan utgörs av de "fattiga" som låses in i ett begränsat område med ett andra medborgarens rättigheter. Å andra sidan utgörs det av en kosmopolitism som omfattar alla nivåer som kan användas för de dominanta grupperna i Europa. Kosmopolitism kallar Kristeva (1991:13) kunskapen om att leva som den andre, eller på främlingens plats. Kristeva menar att vi i den moderna eran har blivit kosmopoliter, och vår möjlighet eller snarare nödvändigheten att vara främmande eller att leva i ett främmande land är vanligare än någonsin. Kosmopoliten är en människa utan ett specifikt hem (ibid:140) men konsekvensen av detta är att kosmopolitism uppenbarligen enbart reduceras till att innefatta den del av befolkningen som har råd att förflytta sig, och som har en otrolig förmåga att anpassa sig till nya samhällen. Följden av detta är att Unionens medborgarskap, kosmopolitiskt eller ej, blir fragmenterat och utvecklar speciella rättigheter där inte alla EUs medborgare inkluderas utan snarare speciella grupper av européer. Således kan man tala om medborgare som får ännu fler rättigheter än dem som de tidigare tilldelats, konsekvensen ter sig vara sådan att de som erhåller mer rättigheter blir mindre avhängiga det nationella medborgarskapet. Kanske skulle det egentligen behöva vara det omvända? Hansen ser att projektet är en vidare utveckling av medelklassen igenom de olika medlemsländerna (Hansen 2000b:151,3). Således tolkar jag det som om att Unionens medborgarskap egentligen inte är ett medborgarskap baserat på identitet, kultur och arv utan snarare baserat på marknad och ekonomiska rörelser. Dock måste budet från EU vara lika mycket historiskt och kulturellt som det måste vara i termer av nya möjligheter och bättre levnadsstandard för att ha en så stor bredd som möjligt.

Den etnokulturella (myten om EUs historiska bakgrund, gemensamma arv etc.) inriktningen på Unionens medborgarskap och identitet gör den till en högst exklusiv klubb vilken är reserverad enbart för den vita delen av befolkningen. Följaktligen finns miljontals invånare som inte överhuvudtaget kan hävda ett etnokulturellt ursprung. Men för att EU skall kunna upprätthålla en image som en klubb för vita och kristna är det väsentligt för EU att både internt och externt definiera och försvara sin kultur. Således borde en topprioritet vara att kontrollera

invandringen från icke västerländska samhällen. De aktörer som legat bakom upprätthållandet av den etnokulturella identiteten har varit allt från nationella politiska ledare till påven Johannes Paulus den andras vilja att ena Europa under kristendomen (Prodi 2000:154f).

EMU projektet har inneburit konsekvenser i form av inkludering och exkludering av EUs medlemsländer, vilket även indirekt påverkar medborgarna. En karta målades på tidigt stadium upp där EU länder tillhörande EMU betecknades som "ins" och de som fortfarande inte var med som "pre-ins". Som tidigare nämnts har EMU varit ett steg i en riktning mot framtidstro i Europa, men EMU representerar även en utmaning i en bredare kontext i förhållande till världsekonomin. De länder vilka har euron som valuta kommer ofta att refereras till som "euro zone" eller "Euroland", där länder tillhörande EU som fortfarande håller kvar vid den nationella valutan exkluderas från den nya tillhörigheten. Euron kommer att tillföra nya möjligheter och förtjänster för olika företag, men inte alla företag kommer att belönas, bara de välmående företagen kommer att överleva. På så vis kan man tolka det som om att euron kommer att sälla ut de företag som inte är välmående likt Darwinismens princip där endast de starkaste överlever. Dessa kommer att bygga ett starkare och mer konkurrenskraftigt Europa.

Fyra är det magiska numret och fyra huvudsakliga punkter av kritik kan enligt Shore framföras till konceptualiseringen av medborgarskap. Den första handlar om att medborgarskapet sätter upp rättigheter för medborgaren men inte några skyldigheter mer än att individerna förväntas vara lojala samt att de uppfyller sina röstplikter. Shore nämner att det sedan åminnes tider ansetts vara en plikt för medborgaren att ta upp till kamp i nationens namn om detta skulle vara nödvändigt, dock inget som det europeiska medborgarskapet nämner. Den andra kritiken är att det fortfarande är oklart huruvida Unionens medborgarskap är något som skapats för att kodifiera existerande praktiker eller om det är för att vara en katalysator för fortsatt integration. För det tredje förs en kritik mot paradoxen av europeiskt medborgarskap och ett nationellt medborgarskap. En individ tillhörande ett EU land måste först vara medborgare i en stat tillhörande EU för att sedan kunna åtnjuta europeiskt medborgarskap. Detta innebär alltså att unionens medborgarskap är helt beroende av det nationella medborgarskapet. Vem som är eller inte är unionsmedborgare beslutas genom att se till vem som är medborgare i en nationalstat tillhörande Unionen. Indirekt betyder detta att det egentligen är nationalstaten som bestämmer vem som är Unionens medborgare eller inte. Den fjärde kritiken, följer i den tredje kritikens fotspår, och riktar sig till att europeiskt medborgarskap diskriminerar icke-EU medlemmar, vilket skapar mer underlag för det "exkluderande europeiska fortet". Således blir de som bor i ett land som tillhör EU, men inte är medborgare i nationalstaten de bor inom, en andra klassens medborgare (ibid:79f). Men vad kan då ett europeiskt medborgarskap innebära för en invandrare som inte erhåller medborgarstatus i sitt värdland. Först och främst kommer nationalstaten som territorium är inte längre vara den enda källan för legitimitet. För det andra är den historiska uppfattningen av nationellt medborgarskap tillräcklig för att förstå dynamiken av ett europeiskt medborgarskap. Detta innebär att rättigheter, deltagande och representation är

ärenden som sträcker sig bortom det nationella medborgarskapet (Soysal 1996:20f).

Hansen (2000b:140f) menar att EU drar en kam över alla EU medborgare och förväntar sig att identifieringen med EU och så tillika med ett Unionens medborgarskap uppfattas på samma sätt oberoende om en person är arbetslös samt lever på gränsen till utanförskap. EU anser det vara tillräckligt att tillägga ett etnokulturellt definierat medborgarskap av en delad känsla av tillhörighets till ett historiskt samhälle, där samma civilisation, kultur och arv är grundläggande principer. För tillfället uppskattas att cirka 12-13 miljoner tredje världen invånare bor permanent i EU vilka exkluderas från ett EU medborgarskap. Detta är en orsak av att bara individer med medborgarskap tillhörande ett land som tillhör EU lagligt sätt garanteras EU medborgarskap.

4.3 Fri rörlighet genererar såväl inkludering som exkludering

Artikel 8 ifrån Maastrichtföredraget tar upp faktumet att alla som är medborgare i ett land som tillhör EU samtidigt är medborgare i EU. De fyra fundamentala rättigheterna som slogs fast i samband med *the EC Treaty* var; frihet av varor, personer, service och kapital (Guild 1996:31ff). Detta var något som skapade ett direkt samband mellan individen och EU. Artikel 8 tar även upp att individer har friheten att resa inom och mellan alla medlemsstater för ekonomiskt syfte. Pensionärer, studenter och personer som inte riskerar bli en ekonomisk eller social börda för det nya värdlandet inkluderas i detta. Den grupp som direkt konkret blir utesluten enligt de fyra fundamentala rättigheterna är de arbetslösa. Rätten för EU medborgare till rörelsefrihet är även begränsad med aktning till offentlig policy, offentlig säkerhet och offentlig hälsa. Men den kanske främsta begränsningen gäller förebyggandet av terrorism. Om en viss persons närvaro anses utgöra en allvarlig fara för landet i fråga kan denna person exkluderas. En medlemsstat kan exkludera en nationell medborgare som härstammar från en annan medlemsstat på offentlig policy grund trots att staten inte kan sätta samma restriktioner på sina egna nationella medborgare. Den fria rörligheten betydde för den sakens skulle inte att behandlingen av alla EU medborgare var likadan. Det var som vi ovan sett är en konsekvens av att vissa grupper uppmuntrats mer än andra att leva eller arbeta i en annan medlemsstat. Faktorer såsom ålder samt arbetsområde har medfört ett emellertid fragmenterat istället för homogeniserat mönster av europeisk identitet (Wiener 1997:12). Dock kan frågan ställas om vad det är för skillnad på invandrare i ett EU medlemsland eller ett icke-medlemsland, skulle inte dessa behandlas på samma sätt vid passkontrollen? Det Europeiska passet har haft en tvådelad effekt förutom den psykologiska kan även urskiljas en vilja från EUs sida att skapa ett förhållande mellan EU och de andra, alltså icke-medlemsländer. Framförallt var detta riktat till unga arbetare och studenter med målet att stärka en tillhörighetskänsla samt för utvecklandet av en europeisk identitet (ibid:7f).

4.3.1 Under lupp: invandrare och asylsökande

Den senaste tiden har en framväxt av rasism och xenofobi observerats i Europa, något som har fångat den offentlighetens uppmärksamhet speciellt då asylsökande och invandrare alltmer exkluderats från den europeiska praktiken (Cesarani-Fulbrook 1996:1ff). En förändring av sammansättningen av medborgarskap, Schengenland och nationalitet i samband med EU har haft överensstämmande effekter på invandrarkontroll. Ett nu större internationaliserat perspektiv har lett till ett stärkande av eurocentrism riktat mot främst muslimer. Historiska och samtida olikheter i europeiska samhällen kamoufleras genom att sätta etikett på invandrare som den enda avvikande grupp i europeiska samhällen (Hansen 2000:82f).

Idag har en stor del av invandrabefolkningen i Europa inte infogats i allt vad medborgarskap innebär, något vi i de ovannämnda avsnitten kan ta del av, och är desto mindre en del av de många rättigheter och privilegier som medborgaren skall kunna åtnjuta. Vad som i många fall är slående är att en stor del invandrare lever i ett slags icke-medborgarskap i EU. En skillnad mellan det postnationella samhället och det nationella rör rättigheter och privilegier, där den klassiska modellen av medborgarskap tidigare rörde sig kring formell jämlikhet mellan alla människor. Problemet med ett mångsidigt medborgarskap där fördelningen mellan invandrargrupper och ”vanliga” medborgare inte är jämn är till mångt och mycket en konsekvens av Schengenavtalet. I det europeiska systemet kan man dock urskilja att vissa invandrargrupper är mer privilegierade än andra; legala, permanent boende invånare, politiska flyktingar, samt de med dubbelt medborgarskap är de vilka ofta erhåller mer rättigheter än andra invandrande utan dessa egenskaper (Soysal 1996:23).

De nationella gränserna sammantaget med de europeiska gränserna utsätts ständigt för spänningar och faror som hotar fred och säkerheten av miljontals människor, detta menar Prodi (2000:37f) att vi som européer måste konfrontera på ett enat sätt. Men samtidigt menar Prodi att vi inte får vara rädda för att ibland ”släppa på gränserna”, alltså att välkomna invandrare men utifrån ett villkor; att försvara den europeiska kulturen och de grundläggande principer. Invandrare och asylsökande, framförallt kvinnor har legat som en grund till att stärka gränserna eller inträdet till EU anser Kofman (1995). För att EU skall komma tillrätta med ett av sina huvudmål, nämligen att skänka säkerhet till alla dess medborgare sker en ständig kontroll av gränser i mån om att försäkra att invandrare och asylsökande tillsammans med andra faktorer väsentliga för offentlig säkerhet hålls under kontroll (Hansen 2000a:157). Det normativa kravet för lika möjlighet till demokratisk delaktighet grundat på rätten att rösta förde med sig problem gällande inkludering och exkludering bland framförallt invandrare från tredje världen (Wiener 1997:13). Resultatet har blivit en ny gräns som automatiskt skapar fyra skiljelinjer för medborgarskapstatus i unionen; vita medborgare, svarta medborgare, legala/illegala icke –EU invånare samt flyktingar. På detta sätt har ett nytt språk grott vilket artikulerar europeisk rasism. Den gräns som tidigare utgjordes av ståltråd och minfält under det kalla kriget utgörs idag av ras, klass, kön och nationalitet samt ekonomiska faktorer. Trots de exkluderande faktorerna som kan skönjas från den europeiska integrationen måste en till ytan perfekt bild upprätthållas av EUs politiker, för hur ska annars integrationen av identitet och

medborgarskap kunna följask? Trots allt är José Manuel Barroso övertygad om att EU invånarna en dag skall se tillbaka och tänka "a wonderful beauty is born" (23/09/2005). En öppen debatt som planeras föras under Plan D kan lätta på människors rädsla för hot mot den nationella identiteten och kulturen. Barroso menar att EU aldrig skapat ett homogeniserat "homo europeus". Barroso menar snarare att EU skapar ett nytt slags utrymme där regional och nationell olikhet kan blomma, och liknat EU vid "A space without borders where prosperity, solidarity and security allow us to celebrate our differences" (30/06/2005). EU skall alltså förstärka den nationella identiteten genom att integrera den med europeisk identitet. Gränserna som skall öppnas mellan medlemsländerna, men vad skall egentligen ske med de länder utanför EU?

För att kunna integrera de olika kulturen i Europa anser Prodi (2000:48) att en ömsesidig respekt måste byggas upp, öppenhet om vår olikhet, samt öppenhet gentemot andra kulturer, ett välkomnande av invandrare och flyktingar dock i samråd med vad EUs lagar säger skall gå i bräsch för den europeiska kulturella integrationen. Många invandrarorganisationer har däremot fruktat att de klart diskriminerande konsekvenserna av Schengenavtalet kan leda till ett europeiskt fort. Det europeiska fortets medborgarskap för invandrare i EUs medlemsländer riskerar att inte bli mer än ett andra klassens medborgarskap, om inte inställningen i EU förändras i förhållande till ämnet i fråga (Hansen 2000a:128ff). Till romer finns höga restriktioner för rörelse mellan länder inom EU, resultatet är en form av exkludering. Denna grupp genererar misstanke, resultatet blir att de oundvikligen etiketteras som outsiders. Det är därför viktigt att vi frågar oss vilken statusen kommer att vara för invandrabefolkningen, kommer de att i framtiden inkluderas i Europa?

4.4 Kapitelanalys och sammanfattning

Under de senaste åren har initiativ tagits i mån om att bygga upp ett speciellt förhållande till EUs grannländer, därifrån har utvecklingen av European Neighbourhood Policy uppkommit. Denna skall bilda en vänskapsring inom vilken de länder som innefattas så småningom skall dela allt förutom institutioner med EU (18/10/2004). Prodi menar att vi i Unionen har erbjudit en del av Unionens framtid till alla våra grannar från Ryssland till Marocko (men inte medlemskap), och därav inte utelämnat någon, såldes skulle det kunna tolkas som att gränslösheten inte har några gränser. EU har som en aktiv identitetsbyggare försökt bygga upp en hegemonisk identitet samt försökt förklara vad det betyder att tillhöra Europa. Tillhörandet till Europa är inte alltid tydligt eftersom det mestadels låtit understrykas vad det innebär att inte tillhöra Europa.

EU medlemskap har haft ett ökat inflytande på europeiska staters identiteter då dessa allt mer definieras i termer av medlemmar, icke-medlemmar eller kvasimedlemmar. Således har EU medlemskap blivit en grundförutsättning för det nutida Europas väg in i framtiden. Inom området exkludering/inkludering som diskuterats i detta kapitel målas en bild upp av Europa som oslagbar och evig. På EU nivå hävdas att dagens europeiska medborgare har en fördel i jämförelse med

andra nationella identiteter eftersom det har antytts att ”vi” bara genom Europa kan vara skaparna av vårt eget öde och inte offren för det (23/09/2005).

Skapandet och upprätthållandet av en EU-identitet måste ta hänsyn till den kulturella mångfald som Europa utgörs av, genom att finna en enhet i olikheten (Hellström 2003:186), något som EU tydligt strävat efter. Ett gemensamt Europa där EU går i bräschen för en integrering av 25 olika nationer innebär att individerna inom dessa nationer måste se närmare till ett liv med den andra, med det främmande. Det förutsätter också att individerna kommer att konfronteras med det faktum som samtidigt är ett dilemma; att vi kan vara den andre. Under kapitlets gång har läsarna kunnat ta del av de konsekvenser som processen av EU-identitetsskapande har haft. Både Kristeva (1991) och Billig (1995:78f) menar att det inte finns något ”oss” utan ”dem”, gränsdragningen mellan jaget och den andre är en aktiv del av identitetsskapande på samma sätt som integrering och exkludering är två sidor av samma mynt (Neumann (1998), Anderson (1996), jmf Hellström (2003)). Det som dock oftast bortglöms i diskursen kring hur EU skapar den andre är att EU precis som en annan nationalstat eller internationell organisation i sig själv är en andre. Främlingen är nämligen som oss, den är en del av den föreställda universella koden. Problemet med att skapa en guldålder som EU ämnar göra är bland annat att skapandet av lojaliteter kan vara komplext inom nationer med många invandrargrupper. Grupper som invandrat kanske inte alls känner igen sig i de minnen som är så påfallande för urbefolkningen, eller så kan de vara helt likgiltiga inför deras framställning. Invandrargrupperna får istället utrymme genom policys som berör mångkulturalitet (Smith 1997:55). Den moderna staten vilar på mönster av exkludering och inkludering. Som en konsekvens handlar identitet egentligen inte om att vara, det handlar om att bli, och den identitet vi bär med oss från födseln till döden grundar sig på en historia eller ett narrativ om jaget. Dessa narrativa skapar en känsla av säkerhet. Att kulturellt eller historiskt förverkliga en nationell identitet är ett mycket kraftfullt sätt att konstruera identiteter (Kinnvall 2005:3f).

Kristeva (1991:98) ser två olika extrema lösningar med hänsyn synen på den andre och jaget i förhållande till den andre. Den ena är att en global federal stat där alla före detta nationsstater vävs samman, det vill säga uppkomsten av en union såsom EU där man accepterat varandra och att leva tillsammans med främlingen. Hellström (2003) ser dock att det finns ett problem med att låta enheten och olikheten integreras samman i den multinationella staten. Eftersom ett respekterande av olikheten i ett samhälle samtidigt kan komma att hota en jämn fördelning av utrymme bland alla medborgare. Således behöver individernas fokus ligga i delandet av samma grundläggande ideal. Detta kan visa på hur EU använder faktorn ”enhet i olikhet” som ett retoriskt instrument för konstruktionen av en EU-identitet. Den andra kan även leda till att mindre politiska strukturer blir det optimala för att säkra mänsklighetens överlevnad (Kristeva 1991:98). Den betyder att man sätter upp ett slags skyddsmurar mot omvärlden, man isolerar sig mer från det främmande och gör den egna identitet, eller ”oss” starkare, ungefär som EUs hotbilder.

Jag skulle vilja se det som att EU kommit närmare de båda extrema lösningarna, å ena sidan har EU försökt skapa harmoni bland en kulturell mångfald samtidigt som större barriärer satts upp för att skydda Unionen med hjälp av gränskontroll för länder utanför Schengen. Bilden av enhet i olikhet

bygger som under kapitlets gång beskrivits på föreställningen om den andre/främlingen, där EU ställs i konfrontation med andra nationer inte än tillhörande EU, kultur med kultur, identitet med identitet och främling med främling. I skapandet av ett Europa har bland annat turken haft rollen som den andre (jmf Lundgren, Neumann 1999:41ff). Skapandet av den andre sågs som ett sätt genom vilket man förstärkte det kollektiva Europa.

Vad läsarna har fått tagit del av under detta kapitel har varit vilka konsekvenser som kan urskiljas från ett europeiskt identitetsprojekt, ett projekt som gett upphov till såväl europeiskt medborgarskap, euron som Schengenland. Aktörerna bakom dessa processer har till största del utgjorts av EUs elit. De konsekvenser som skönjts har gått att finnas såväl inom som utanför EU. Inom Unionen har de länder som låtit euron ta över den nationella valutan bildat en "euro zone" vilket definieras som överlägsen de länder som valt att stå utanför. Utåt sett har högre barriärer byggts upp för att försvara den interna harmonin vilket resulterat i bildandet av en grupp av andra klassens medborgare som exkluderas från att delta på samma villkor som en invånare som är medborgare i ett land tillhörande EU. Det hålls än idag som för flera hundra år sedan en gräns mellan vad som är europeiskt och inte europeiskt, och tendensen har blivit den att den perfekta EU medborgaren är vit, kristen och högutbildad.

5. Slutsats

Området europeisk identitet har varit tämligen omskrivet, och innan jag satte mig in i uppsatsskrivandet ville jag försöka att inte återupprepa redan utslitna teman. Dock var min tanke att ämnesområdet ständigt uppdateras främst i samband med att EU fortfarande kämpar för att skapa nya sätt att integrera identitet genom. Området har idag åter kommit i strålkastarljuset i samband med utformandet av Plan D och Citizens of Europa för att lägga en mer solid grund för identitet. Syftet med denna magisteruppsats var att studera de medel och metoder som EU använder sig av för identitetsskapande samt undersöka vilka aktörer som står bakom dessa processer. Ett andra syfte var att urskilja effekter av att identitetsbildandet sker på ett visst sätt och inte på ett annat. Uppsatsen har visat att de medel och metoder som EU främst använder i mån om att integrerar en europeisk identitet kan delas in i två olika grupper. Dels är de av symbolisk/psykologisk karaktär och dels ekonomisk och marknadsmässig. Under den förstnämnda kategorin finns initiativ som europeiskt medborgarskap, försöket att hävda en europeisk kultur och historia, enhet i olikhet och euron. Medan den sistnämnda kategorin utgörs av exempelvis den fria rörligheten av kapital, service, varor och personer. Aktörerna som stått bakom dessa initiativ har främst varit politiker inom EU, och i denna uppsats har kunnat skådas hur dagens ordförande för Kommissionen, José Manuel Barroso och den förra ordföranden Romano Prodi i sin retorik har använt sig av de gamla fädernas röster för att hävda ett gemensamt historiskt ursprung. Därför tolkar jag det som att upprätthållandet av mytbildning och en guldålder har varit en väsentlig del av att integrera europeisk identitet eftersom Europa inte kan existera utan ett ursprung, vilket medborgarna skall kunna identifiera sig med. Europa uppmanas se tillbaka på dess krigsbetonade historia och lära sig av forna händelser. Samtidigt får inte bortglömma befriandet av Europa med skapandet av Kol- och Stålunionen som har lett till ett europeiskt enande. Idag menar EU att vi måste hitta tillbaka till denna balans där gamla konflikter kan omvandlas till fred och enhet för att på en bättre sätt bemöta en harmonisk framtid.

Genom att likna EU med en föreställd gemenskap kan många mönster urskiljas, ett exempel är användandet av symboler, vilka alltid sammankopplas med nationalstaten. Den pannationalism som EU idag liknas vid har anammat många av de ursprungligt nationella traditionerna, såsom flaggan, en gemensam valuta och Europadagen. Idag firas EU genom en massceremoni där människor med hjälp av Internet skall bli medvetna om varandras existens. Saknaden av ett demos är idag EUs kanske största problem, men detta har konfronterats genom utvecklingen av bland annat Plan D och Citizens for Europe.

De konsekvenser som har kunnat urskiljas av identitetsbildandet inom EU är likvärdiga de som kan skådas på nationell nivå. Vi har i uppsatsen sett hur identitetsskapande kräver en motpol, att identitet kräver existensen av "den andre". I den europeiska kontexten kunde tidigt urskiljas att motpolen till det europeiska var Asien och islam, samt rädslan för turken vilken länge varit

inneboende i européernas mentalitet. Skapandet av ett europeiskt medborgarskap i mån om att integrera europeisk identitet har inneburit exkludering av individer som lever i ett EU land utan den nationens medborgarskap. Det handlar främst om invandrare och asylsökande, resultatet blir att de utses som en andra klassens medborgare utanför den europeiska sammanhållningen. Därför kan sägas att dagens gränser idag utgörs av rasism och exkludering, tidigare utgjordes de av ståltråd och minfält. Anspråket på en gemensam kulturell bakgrund där det europeiska associeras med kristendomen, latinsk tradition, klassisk kultur, den judisk-kristna traditionen samt av humanism och en hög kulturell utvecklingsnivå leder oundvikligen till att den som är svart och muslim exkluderas från att inräknas i den kulturella europeiska bakgrunden. Definitionen av EU i termer av kulturell mångfald leder till att EU uppfattas som schizofrent, å ena sidan åkallas en enhet i olikheten, EUs medborgare skall samlas utifrån att ena de olika kulturer som utgör Europa, å andra sidan skall den kulturella diversiteten firas och bevaras. Vi har även kunnat följa den exkluderande konsekvensen av fri rörlighet som infördes för pensionärer, studenter och personer men tar avstånd från dem som riskerar bli en ekonomisk eller social börda för det nya värdlandet. Den grupp som direkt konkret blir utesluten enligt de fyra fundamentala rättigheterna är de arbetslösa. Invandrargruppen blir exkluderad från det europeiska medborgarskapet om de inte har nationellt medborgarskap till ett land tillhörande EU.

Idag fortskrider en exkluderande process inom EU och bland dess medlemsländer i takt med att euron på många håll övertar den nationella valutan. Euron har enligt Prodi lett till skapandet av ett Euroland i positiv bemärkelse. Jag skulle vilja tolka denna som en ny enhet i olikheten som uppkommit på bekostnad av de länder som inte anslutit sig till euron. Denna enhet har dock en mer exkluderande karaktär och är starkare sammansvetsad än den rådande enheten som baserar sig på kulturell mångfald eftersom euron ger ett konkret resultat av vem som är inne och vem som är ute.

I början av denna uppsats gång föreställde jag mig att en europeisk identitet skulle vara lättare att anamma för invandrare som lever som andra klassens medborgare i länder tillhörande EU. Jag antog att dessa människor skulle anse det vara lättare att identifiera sig med en kulturell mångfald likt den som utgörs av EU. Nu i slutfasen av uppsatsen har jag dock kommit till insikt om att EU medborgarskap inte finns tillgängligt för dessa individer vilket innebär att de troligtvis inte heller skulle identifiera sig med en union där deras existens inte till fullo är accepterad. Vad som emellertid skulle vara intressant att vidare undersöka utifrån denna magisteruppsats är invandrares inställning till europeisk identitet i Europa, för att denna undersökning ska vara legitim borde den utgå från invandrare med aktuellt medborgarskap i värdlandet där de bor. Ett intressant område skulle vara om inställning till europeisk identitet kan skilja sig åt beroende på personernas ifråga utbildningsbakgrund och sysselsättning. I sådana fall skulle detta vara en utveckling av den påstådda tesen att unga högutbildade personer mer ofta identifierar sig med Europa än personer utan dessa egenskaper.

Referenser

Litteratur

Anderson, Benedict, 1996. *Den föreställda gemenskapen*. Uddevalla: Mediaprint AB.

Billig, Michael, 1995. *Banal Nationalism*. London: Sage.

Breakwell, M. Glynis, 2004. "Identity Change in the Context of the Growing Influence of European Union Institutions" i Hermann–Risse–Brewer (red), 2004. *Transnational Identities*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Bulletin of the EC 12 (1973) "Declaration on the European Identity".

Citrin, Jack–Sides, John, 2004. "More than Nationals: How Identity Choice Matters in the New Europe" i Hermann–Risse–Brewer (red), 2004. *Transnational Identities*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Commission of the European Communities, 2005. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The Commission's contribution to the period of reflection and beyond: Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate*, COM 494, Bryssel.

Commission of the European Communities. *Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council, establishing for the period 2007-2013 the programme "Citizens for Europe" to promote active European Citizenship*, COM 116, Bryssel.

Delanty, Gerard, 1995. *Inventing Europe*. London: Macmillan Press LTD.

Guild, Elspeth, 1996. "The Legal Framework of Citizenship of the European Union" i Cesarani–Fulbrook (red), 1996. *Citizenship, Nationality and Migration in Europa*. London: Routledge.

Hobsbawm, Eric–Terence, Ranger (red), 1983. *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kinnvall, Catarina, 2005. "Citizenship, Multiculturalism and Minorities" i Hopkins, Nick–Kinnvall, Catarina–Larkin–Nesbitt, Paul (red), 2005. *The Political Psychology of Identity: Globalization, Minority Rights and the Muslim Diaspora*.

Kofman, Eleonore, 1995. "Citizenship for some but not for others: spaces of citizenship in contemporary Europe" (s.121-137) i *Political Geography* 14(2).

Kristeva, Julia, 1991. *Strangers to Ourselves*. New York: Columbia University Press.

Hansen, Peo, 2000(a). *Europeans Only? Essays on Identity Politics and the European Union*. Umeå: Umeå University Printing Office.

Hansen, Peo, 2000(b). "European Citizenship, or where Neoliberalism meets Ethno-culturalism" (s.139-165) i *European Societies* 2(2)

Hellström, Anders. "(Re)making the European Unity" (s.181-199) i Petersson, Bo–Clark, Eric (red) *Identity Dynamics and the Construction of Boundaries*, 2003. Lund: Nordic Academic Press.

Jiménez Riuz, M. Antonia et al, 2004. "European and National Identities in EU's Old and New Member States: Ethnic, Civic, Instrumental and Symbolic Components". *European Integration online Papers (EIoP)* 8(11).

Karlsson, Klas-Göran, 2003. *Europa och världen under 1900-talet*. Stockholm: Liber. Andra upplagan.

Laffan, Brigid, 2004. "The European Union and Its Institutions as "Identity Builders"" i Hermann–Risse–Brewer (red), 2004. *Transnational Identities*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Lundgren, Åsa, 1998. *Europeisk Identitetspolitik: EU:s Demokratibistånd till Polen och Turkiet*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Nelson, F. Brent–Stubbs, Alexander (red), 2003. *The European Union: Readings on the Theory and Practise of European Integration*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Neumann, B. Iver, 1998. "European Identity, EU Expansion, and the Integration/Exclusion Nexus". *Alternatives: Social Transformation and Humane Governance*, 23(3).

Neumann, B. Iver, 1999. *Uses of the Other: "The East" in European Identity formation*. Manchester: Manchester University Press.

Olsen, P. Johan, 2002. "The many Faces of Europeanization. Europeanization- a Fashionable term, but is it useful?" ARENA Working papers WP 01/2.

Petersson, Bo–Hellström, Anders, 2003. "The Return of the Kings: Temporality in the construction of EU identity" (s.235-252) i *European Societies* 5(3).

Preston, P.W, 1997. *Political/Cultural Identity*. London: Sage.

Prodi, Romano, 2000. *Europe as I see it*. Cambridge: Polity.

Riekmann–Puntscher, Sonja, 1997. "The Myth of European Unity" i Hosking, Geoffrey–Schöpfling, George (red) *Myths & Nationhood*, 1997. London: Hurst & Company.

Shore, Chris, 2000. *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*. London: Routledge.

Siapera, Eugenia, 2004. "EU Correspondents in Brussels: Between Europe and the Nationa-State" i Hermann–Risse–Brewer (red), 2004. *Transnational Identities*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Smith, Anthony, 1997. "The Golden Age and National Renewal" i Hosking, Geoffrey–Schöpfling, George (red) *Myths & Nationhood*, 1997. London: Hurst & Company

Soysal, Yasemin, Nuhoglu, 1996. "Changing Citizenship in the Europe: Remarks on Postnational Membership and the National State" i Cesarani–Fulbrook (red), 1996. *Citizenship, Nationality and Migration in Europa*. London: Routledge.

Weiler, J.H.H, 1997. "To be a European citizen- Eros and civilization" (s.495-519) i *Journal of European Public Policy* 4(4).

Wiener, Antje, 1997. "Assessing the Constructive Potential of Union Citizenship- A Socio-Historical Perspective". *European Integration online Papers* (EIoP), 1(17).

Tal

Barroso, José Manuel (29/01/2005) "Europe 2010: a European Renewal", Davos.

Barroso, José Manuel (11/05/2005) "The Transformation of Europe", Strasbourg.

Barroso, José Manuel, (30/06/2005) "The EU constitution and the Europe's 'living stream'", Dublin.

Barroso, José Manuel (31/08/2005) "Speech by the President José Manuel Barroso on the 25th anniversary of the setting up of the Solidarność trade union in Gdansk", Gdansk.

Prodi, Romano (23/09/2004) "The future of the Union of 25", Lille.

Prodi, Romano (1/10/2004) "On the path to the EU: challenges and opportunities", Skopje.

Romano, Prodi (18/10/2004) "A sheared destiny in the new Europe", Lublin.

Wallström, Margot (29/06/2005) "Communicating a Europe in stormy waters: Plan D", Bryssel.

Internetkällor

www1 Wikipedia

<http://en.wikipedia.org/wiki/Charlemagne> Laddat ner 2006-01-06

www2 EU-upplysningen

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/NewsArticleTemplate_3561.aspx

Laddat ner 2005-11-24

Tidningsartiklar

Sydsvenska Dagbladet (2005-10-13) "Viktig dag med stora risker för Wallström".